

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • miercuri 17 aprilie 1991

16 (64)

Imago mundi

Speriat de femeia pe care
am întâlnit-o cind eram in
primejdie

de moarte lingă trupul
pe care a trebuit să-l ocolesc

și prin noaptea căruia nu puteam
discerne un mesaj clar
al lucrurilor o umbră vizibilă
nu tot timpul dar oricum

intuiția coada de șopîrlă
pe care o lasă în urma lor
adică ființa adevărată
pe care nu numai că o numesc

dar vai sînt în stare să o iubesc
ca pe o soră și mai mult
de parcă ar fi însăși esența
acelor lucruri anodine întâlnite

de noi toți pe căile albastre
pe unde am trecut și nu ne vom
mai întoarce niciodată
acolo unde mergem cu un ciine

amușinind pe urmele lăsate într-o
fisură a timpului să ne grăbim
poate ne vom ajunge din urmă
pe noi înșine să ne mușcăm coada
de șopîrlă

și să strigăm iată omul
în această crăpătură a timpului
stau singur ca într-un cavou
albastru

și vă contemplan suferința

Dan Laurentiu

Ioan Grigorescu — ROMANUL A MINTIT

Număr ilustrat cu reproduceri
după lucrări expuse la
SALONUL MUNICIPAL
DE PRIMĂVARĂ

(fotografii de Mihai Cucu)

Cine poate... scapă! Cine?

Deci așa: tarifele operațiilor tipografice, manopera, cum s-ar zice, s-au majorat cu 40—50%. Asta dintr-un condei, făcîndu-ne să uităm majorările succesive din vara trecută pînă acum. Fără a socoti prețul enorm al unui kilogram de hirtie, care echivalează aproape-aproape, cu cel al unui kilogram de carne de porc liberalizată. Mai că îți vine să crezi că o carte sau un ziar nu se tipărește pe hirtia din cea mai proastă calitate ci direct pe bancnote invizibile. Ce să mai înțelegă bietul om din lumea în care trăiește cînd un ziar de șase pagini, plin de vești proaste ajunge la prețul unei piini? Și asta neînsemnînd că piinea în România, țara în care guvernul consideră că a cîștigat pariul cu agricultura, ar avea un preț derizoriu ci însemnînd că piinea este greu de găsit și este scumpă pentru mai toate buzunarele! Majorarea tarifelor prestațiilor tipografice ne nedumerește și mai mult în contextul în care poligrafii sînt asaltate cu comenzi, cînd se lucrează practic 24 de ore din 24, la care se adaugă utilajele învechite, materialele de proastă calitate, cernelurile care minjesc și miros, toate acestea ducînd la o concluzie firească, logică, anume aceea că manopera tipografică nu este o operație rară ci ordinară, de proastă calitate și care este mai mult decît răsplătită.

Comparați, vă rugăm, nu producțiile tipografice din Germania ori Italia cu producțiile noastre, ci pe cele din țările vecine, din toate țările „foste socialiste”, inclusiv din Uniunea Sovietică și veți vedea că ne aflăm nu pe ultimul loc într-un clasament al calității ci hăt, departe, de penultimul loc.

Condițiile sufocante, din punct de vedere economic, în care se vede silită să supraviețuiască presa literară, activitatea editorială, chiar presa social-politică ne obligă să afirmăm că în România de azi nici nu se poate vorbi de o politică a puterii de protecție a culturii. Cu oarecare marjă de subiectivism putem spune că asistăm la măsuri de exterminare a culturii. Aberantele tarife, totala dezorganizare, dacă nu sabotare, a difuzării presei și cărților din partea celor plătiți regește (30% din costul publicației sau cărții) să-și facă munca, criza continuă a aprovizionării cu hirtie (așa mizerabilă cum este ea), cu materiale (pigmenți, cerneluri, zinc, plumb, film) starea de-a dreptul muzeală a majorității utilajelor de imprimare etc., etc., ne poate duce cu gîndul că nu este vorba de o stare generală ci de o stare voită. Altfel nu putem da o explicație măsurii de prevedere prin care guvernul (!) a luat-o spre salvarea cotidianului AZI, organ al F.S.N., asigurîndu-i o dotă de peste o sută de milioane de lei. Probabil gluma noastră e mult mai serioasă, ziarul în cauză tipărindu-se cu adevărat direct pe bancnote și așa cumpărăm cu cinci lei noi, zece uzați.

Se vede că în presă și edituri se aplică în avânt-premieră regula capitalismului sălbatec — scapă cine poate! Cu un mic amendament, se citește invers — numai cine poate, scapă! — Cine?

Eugen Uricaru

pag. 16:

UMBERTO ECO

PENDULUL
LUI FOUCAULT

Triumful mai răului

In ultimul deceniu de guvernare ceaușistă ne-am pregătit psihologic pentru toate calamitățile, sintagma pronunțată cu haz neputincios și masochist fiind **se poate și mai rău**. Dar cine și-ar fi putut imagina că acest **mai rău**, triumf sadic al comparativului de superioritate, urma să se înstăpânească, lăbărțat și insolent, după moartea Odiosului?...

După ce greu destabiliză metoda (al)chimică a fost otrăvit sufletul acestui popor?... Cum progresia geometrică a Răului face aici ravagii dinaintea căroră rațiunea se cutremură, neputincioasă și inutilă?

Cum poate supraviețui moral un neam al cărui profitori au devenit hoți, al cărui hoți au devenit țilhari de patri-moniu, ai cărui delatori s-au transformat în criminali?

Cum pot supraviețui cel umil și curaj, când săracul e acum mai sărac, nedreptățitul e pe deasupra batjocorit iar cel cinstit împroșcat cu flegma calomniei?

De unde această poftă oarbă, mișelește turbată, de a calomnia, de a macula tabu-uri, de a arăta, provocator și impudic, uriciuni pe care legile urbanității și ale stăvechii rușini omeniești le țineau tănuite luminii și văzului? Cine ne-a otrăvit, cine ne-a blestemat? Prin ce subterane ale dezastrului orbecăie acum poporul acesta, care de-a lungul istoriei a păcătuit prin prea multă modestie, umilință, cuviincioasă rușine și frică de Dumnezeu?

Ce nebulie, ce morb scelerat a îndemnat români să omoare români în

lumina necruțătoare a soarelui, când pînă și țilharii își tănuiau crima la apus de soare?...

Cum în ultimul an condiția supraviețuirii românești au devenit bișnița, sperjurul, prostituția și escrocheria? Cine este demonul exterminator al fibrei noastre morale? De ce zilnic la noi Cain îl omoară pe Abel, de vreme ce istoria românilor nu-i nici paricidă, nici fratricidă, ci clădită pe respectul de Tată și iubirea de Frate?...

Cine a mai scris pe pământul românesc o pagină din istoria universală a Infamiei?

Orice destin uman și orice popor cunoscut o zi a implacabilei Judecăți. Atunci cei vinovați, **VOR RĂSPUNDE.**

Smaranda Cosmin

Vasilica Chifu — MATERIE ȘI TIMP

Profesiune de necredință

Am crezut...

Am zis: „Doamne, în sfârșit!“ Dumnezeu s-a aplecat către mine, dar n-a zis nimic, căci știa că cea mai mică vorbă a lui ar fi putut să mă omoare. În schimb, mi-a zămbit. Acum știu ce-a vrut să însemne asta. Dracul nu există. Dracul e tot Dumnezeu, însă atunci când zămbește.

Am crezut că a avut loc o mișcare populară, care a alungat comunismul. Am crezut că e firesc, ca după o revoluție, să se petreacă, mai devreme sau mai târziu, și o restaurație. Mi-am dat, însă, seama că la noi s-a petrecut o premieră istorică: restaurația a luat-o înaintea revoluției...

Am crezut că la 12 ianuarie trecut a fost o lovitură de stat. Că la 18 februarie a fost o lovitură de stat. Că la 13 iunie a fost o lovitură de stat.

Abia mai târziu m-am dumirit, când statul a început, la rîndul lui, să lovească.

Am crezut că s-a declanșat reforma. Precum bine știu, reforma a fost susținută de protestanți, care nici n-au fost atît de mulți la început. Numai că la noi protestanții sînt cam mulți și sînt cu toții împotriva reformei.

Am crezut că au fost teroriști. Că au fost agenturi străine. Că au fost legionari. Diversioniști. Iredentiști. Aș fi crezut și dacă mi s-ar fi spus că sînt urmașii rebelilor lui Hâncu, cel de pe vremea vodăi Duca. Atît doar că s-a dovedit că mișcările de tip legionar sînt tot atît de legionare pe cîtă lină există în puloverele tip lină și pe cît bumbac se găsește în ciorapii tip bumbac.

Am crezut în liberalizarea preșurilor. M-am bucurat și eu de bucuria guvernului. Pe urmă, abia, am înțeles că vine vremea cînd o să începem a avea milioane, fără a fi milionari.

Am crezut că această Convenție a Frontului Salvării Naționale va aduce o schimbare. Dar, ca și celelalte cu care ne-am obișnuit, această Convenție a fost cît se poate de convențională.

Am crezut că o să scăpăm de dictatură. În schimb, dacă lucrurile merg tot așa, în curînd dictatura o să scape de noi...

Nu mai cred! Cu arătătorul în chip de trăgaci îi caut pe noii propovăduitori, pentru a-i atinge și pentru a putea, astfel, să-mi recapăt credința. Sînt oprit, însă, de tot felul de chipuri încruntate, înveșmîntate în uniforme de culoarea desigurilor umbroase, care îmi proptesc, cu vorbe aspre, flinta în piept. Mintuitorii de azi nu se mai lasă, spre deosebire de cei de altădată, împunși cu degetul. Iar noi, iată, vom rămîne de-a pururi, necredincioși...

Varujan Vosganian

minimax

Meditînd, cît încă mai e liniște și pace

In pofida zimbetelor încrezător-liniștitoare pe care principalii lideri ai actualei Puteri le afișează ori de cîte ori se află în fața camerelor TV (dl. prim-ministru mai des și, mai pe îndelete), cu greu poate fi ocolită ipoteza că acum, în România, **relațiile politice au ajuns într-o fază cînd probabilitatea continuității scade vertiginos pe zi ce trece**. Asta chiar dacă atît la Vest, cît și, poate, mai ales la Est, linia politică generală a guvernului Roman este sancționată pozitiv în cancelariile diplomatice. Pactul tacit încheiat la 20 mai '90 între F.S.N. și electorat (vol ne votați, noi o să vă asigurăm un trai mai confortabil) nu mai funcționează decît parțial. În orice caz, numărul celor (pentru a evita destabilizatorul **revoluții**, să spunem) **deziluzionați** s-a apropiat de un nivel critic. Dacă nu l-a și depășit. Deoarece însă I.R.S.O.P. nu s-a mai încumetat să întreprindă ori să publice rezultatele vreunui sondaj politic, formulația unor aprecieri cantitative este riscată (...)

Îndrăznind a da la iveală ceva din „bucătăria internă“, cele de mai sus au fost scrise în dimineața zilei de 9 aprilie sub titlul „Liniștea dinaintea urturilor de primăvară“, bineînțeles, gîndindu-ne și la apropiata acțiune a Alianței Civice. În continuare, ipoteza avansată era susținută îndeosebi prin: a) peripețiile de la nivelul central al Puterii — mai cu seamă conținutul Convenției Naționale a F.S.N.;

b) atitudinea sindicatelor față de politica economică a guvernului; și c) veștile care parvin din mediul rural și nu doar într-o anumită parte a țării, ci chiar oferite de TVR așa ca, bunăoară, pe parcursul interviului d-lui Roman în Duminica Sfintei Învieri a Domnului. Cam asta voiam a spune marți, 9 aprilie, dimineața.

Și am greșit. Căci, iată, s-a confirmat din nou faptul că orice comentariu politic făcut marți dimineața trebuie corectat în urma „Actualităților“ de seară, ba poate chiar și noaptea târziu după „TV Jana“!

În ultimă instanță, **politograma** (ni se îmbogățește văzînd cu ochii limbajul tehnocratic!) I.R.S.O.P. a confirmat multe din cite erau de bănuț și înainte, singura eventuală nedumerire putînd fi aceea referitoare la rațiunile publicării ei. Refuzînd a ceda diavolului suspiciunii, vom crede însă în bune intenții democratice, că adică nu s-a voit pregătirea societății pentru o eventuală mutație politică și nici să se demonstreze popularitatea celor doi lideri, ci pur și simplu am fost informati despre structura preferințelor politice ale electoratului. Printre altele, am aflat astfel că: 1) F.S.N. mai intru-nește doar 31% din adevizunile electoratului, un procent identic înregistrînd și opiniile favorabile Alianței Civice; 2) politica economică a guvernului nu se bucură de un sprijin majoritar — pentru 26% ea înseamnă chiar un dezastru —, căci deși aprecierea pozitivă globală depășește 50%, ideea unui

alt guvern, multipartid, este acceptată în proporție de 49%, față de numai 25% optînd pentru un nou guvern tot F.S.N. Poate evitînd a sugera noi idei destabilizatoare, I.R.S.O.P. nu a întrebat nimic despre **eventualitatea unor alegeri anticipate** chiar dacă activitatea Parlamentului este, s-a dovedit, apreciată preponderent (56%) negativ. Așadar, luînd în considerare că 61% din cei chestionați au respins oportunitatea **demisiei guvernului**, s-ar putea conchide că ipoteza pe care o avansam inițial nu corespunde realității. Există însă printre rezultatele sondajului două semnale de criză politică, dacă nu încă explozivă, totuși foarte probabile. În primul rînd, nu poate fi neglijat **interesul scăzut pentru fenomenul politic**. Pentru că dacă într-o societate „așezată“ este cumva în firea lucrurilor ca lumea să nu se intereseze prea mult de politică, acum și aici, nu este normal. Or, **politograma I.R.S.O.P. ne spune că 62% din populația adultă (structurarea opiniilor după sex și categorii socio-profesionale ar fi fost binevenită) este interesată de fenomenul politic puțin (45%), ori chiar deloc (17%)**. Pe de altă parte, „Vatra Românească“ întru-nește adevizunea a mai mult din jumătatea electoratului, 56%. Iar dacă alăturăm acest indice celui alt, este tocmai pentru că, pe fondul dezinteresului față de politic (un dezinteres al cărui nume real s-ar putea să fie **lehamite**), soluția de salvare națională (sic) propusă de propaganda V.R. este încă mai demnă de preocupare. „Ceea ce ne lipsește nouă românilor, este voința de-a asculta, voința de-a înțelege că umora le-a trecut vremea. A trecut vremea stîngismului și vremea anarhismului de dreapta și de stînga. **Ce bine ne-ar prinde — azi — un centru dreapta bine organizat**. Am, totuși, certitudinea că-l vom constitui. Și vreau să cred că el va fi constructiv, puternic și că va scoate, el și noi din marasm și abulele aceste mase dezorientate.“ (subl. ns.); Sau, pe o aceeași pagină de ziar: „Cine să se opună sovietizării României?“ (Și într-adevăr, cine ar putea garanta că istoria este ireversibilă în această privință?) Întrebare al cărei răspuns

V.R. este: mișcările de orientare națională românești „alături de un aparat informativ loial poporului și patriei“, dar alt aparat (care oare?!) decît S.R.I., căci „în conducerea S.R.I. au fost implantate persoane «școlite» de «prăvălia» moscovită...“ La care bietul om ce să zică? Ce să zică cîta vreme cele întîmplate în decembrie '89 rămîin învăluite în mister și cît — oare nu pe bună dreptate?! — Alexandru Arșinel asociază „troleibuze“ cu „acrobuzo“ sugerînd, dacă nu chiar afaceri necurate (așa cum liderul sindicatului docherilor din Constanța acuză deschiș guvernul), oricum, o guvernare nechivernisită? Va fi ceea ce se numește **infelicitatea poporului** pavăza împotriva actualizării consecințelor foarte pozitive? Greu de răspuns!

După aflarea conținutului **politogramei** care, la urma urmelor, stă poate sub semnul efemerului, ne-a fost însă dat a-i vedea și a-i auzi, într-o aceeași seară a Sfințelor Paști, pe doi dintre cei ce, cu jumătate de secol în urmă, au fost nemijlocit implicați (dar fiecare altfel!) în tragedia României: dl. Alexandru Birlădeanu și dl. Petre Țuțea. Cumplită asocieră! Dar poate că și una dintre cele mai cutremurătoare-convingătoare dovezi că tragedia României persistă. Căci ce altceva decît o tragedie națională este dacă, acum, dl. Birlădeanu încă își poate chema în sprijinul mari personalități ale culturii și științei, toate înfrînte moral în '55 cînd l-au ales — cu vot secret și în unanimitate! — academician, în timp ce înțeleptul Petre Țuțea care, atunci în '55, pălămea, se stînge în tristețe, într-un azil, știut și prețuit doar de o mină de oameni?!!

9/10 aprilie 1991

Șerban Lănescu

* A se citi spre luare aminte **Tara noastră**, periodic al Uniunii **VATRA ROMÂNEASCĂ** — filiala București nr. 1(4) 1991.

dan laurențiu

O armată de toporași

Nu știu de ce au fișnit
toate cuvintele de foc albastru
din cer pe urmele tale
nu știu deși le-am implorat

ca pe niște adevărați ostași
înarmați cu toporași
să te urmărească
și să-ți implinească destinul

astăzi cuvintele nu mai au
puterea de altădată o putere
supusă gândirii umane
adică unei reminiscențe divine

toporași atirând
în cerul albastru
deasupra
capului tău

Lumina lunii arșița soarelui

Tu ai ochii de culoarea cerului
și părul curgând mai negru
decît flăcările iadului
pe șoldurile imaculate ale

unei fiare ascunse în liniștea nopții
roșii care te pindește după colțul casei
pe o stradă fără început
și fără sfîrșit

eum numai în imperiul răului
se poate naște
ca și cum această lume
ar fi deschisă ca un monstru
la două capete

unul nașterea, celălalt moartea
fără limite și date fixe
cînd orice ființă
care aleargă toată viața

prin labirintul acesta
în căutarea asasinului
sau a mintuitorului
vrea să știe cine se va ivi
sub clarul de lună în arșița soarelui

Amurgul ca oră fatală a incestului

Acum dacă tot a venit
ceasul socotelilor
între cei care sînt
și cei care nu mai sînt

acum în această oră
ce se clatină pe picioare
între zi și noapte
cînd nu mai deosebești

nu numai dacă cel care trece
pe drumul incert al cunoașterii
este ciine sau lup
dar mai ales

dacă este fratele tău
sau nu cumva sora ta
cea îmbrăcată mireasă
în veșminte funerare

dacă nu este deci
lubita și sora și mama
sau fratele tău
care te va omori.

Gîndurile unei păsări de noapte care trage să moară

Numai frunza care încet
eoboară aproape invizibilă
pe raza acestei stele agonice
mai poate fi martora mea

cu aripa zgribulită
și glasul șoptit încît
eu nici nu-l mai pot auzi
doar pilpiitul universului

ca un ecou al zeilor
duși în lumea de dincolo
și care nu ne mai pot comunica
nici un mesaj hărăzit

să ne aducă aminte
că am fost la început nemuritori
și am ajuns astăzi niște păsărele
care au uitat gustul cerului
și oceanului

veșnica lor pomenire

Abel și Cain

Niciodată nu se va mai întoarce
fratele meu vitreg
care a plecat de atîta vreme
niciodată nu se va mai întoarce

el era iubit de nourii cerului
care înfloresc tunind și fulgerînd
primăvara el avea turmele
cele mai somptuoase din lume

și a trezit gelozia zeilor
iar aceștia vai cu o mică ipocrizie
n-ar trebui să spun așa ceva
m-au trimis pe mine fratele său

el nu s-a temut
așa cum eu
m-am temut
de femeia care doarme

lingă mine
aceasta ne-a fost fatal
la amîndoi
torna torna fratre

O rugăciune pentru tăcere

Să-ți spun la ureche
vorbe întunecate
pletele înnuri funebre
pe șoldurile tale iluminate

de păcate
ca diamantele de carate
mă scufund în tenebre

în acest trup
trup al meu rătăcit pe un pat
O rugăciune pentru tăcere
continuare

pomul uitat dincolo de fereastră
un pomișor a înflorit ca o fecioară
și ca un dar cerese
o flăcăruie apărută de vînt
în căușul palmei

o iluminare a sufletului meu
căzut în întunericul acestui străin
așadar pentru hohotul de plîns
al părului tău despletit

veșmint de doliu
funerar veșmint
alunecînd pe șoldurile goale
din lumea aceasta spre lumea cealaltă

și apoi amîndoi respirînd
aerul melancolie al solitudinii absolute
ca și cum culcați pe grătarele iadului
am respira nostalgia paradisului

nu știu ce i-ar plăcea
acum trupului tău pîrjolit de demoni
poate un colier de vorbe roșii
susurînd
ca niște clopoței

la gîtul micilor primăvara
cînd se duc veseli la cimpla verde
ca un altar unde vor fi jertfiți
pentru iertarea păcatelor

eu cu urechea lipită de sinul tău
și cu răsufierea tăiată ascult
tăcerea de aur a acestel băi de singe
înălțîndu-se la cer ca o rugăciune

C. Piliuță — PRIMĂVARA

CĂRȚILE SĂPTĂMÎNII

PE DUCĂ...

da, ați citit bine, dumnea-voastră care încă mai cumpărați reviste literare. Literatura română este pe ducă. Ofensiva politicului, sărăcia, nevoia trivială de senzational au distrus literatura. Dacă pînă acum cenzura ideologică asupra insuportabil scrisul, acum cenzura economică a unei „piețe” dezlănțuite, fără grija zilei de mîine a culturii, ne umilește. Difuzorii „nu mai iau” reviste de cul-

tură pentru că „dacă nu sînt cu femei, nu le cumpărăm nimeni”. Și ce-o să facem? O să scriem mai departe. Săraci am fost mereu. O să rămînem.

Horia Gârbea

Constanța Buzea
ULTIMA THULE
Editura Cartea Românească

Cincizeci de sonete neintitulate, la care doar primul vers scris cursiv sugerează un titlu, conține cea mai recentă carte a Constanței Buzea.

Insula cea mai depărtată, împinsă ca o avangardă în ocean, este se pare, și adăpostul celei mai ortodoxe clasicități. Poeta se ferește tocmai de îndrăzneală și își temperează toate elanurile în forma fixă, rece, în care caligrafiază, ca un exercițiu autoimpus emoția.

Așa cum, ajuns la vremea retrospectivelor, fiecare om își propune o penitență, Constanța Buzea hotărăște emoțiilor sale un cadru sobru, clasic, obli-

gatoriu, silindu-le să ia o formă prestabilită.

Acest mod de a scrie, dă textului răceală și prestață golindu-l fatalmente de savori: „Oricit trecuse sufletul de pur / de dor de moarte se îmbolnăvi / surizător cuvîntu-l umili / înfășurat în aripi de mercur // dar fără suflet nu avem contur / suntem săraci fără melancolie / umbrită-n setea lumii pă-

Ligia Nancuischi — FRUCTE

mintii / visezi sufletul meu să te îndur”. Liniile egale ale versurilor lipsite de majuscule și punctuație nu fericesc nici poeta, nici cititorul. Ele sînt un document de etapă a existenței care nu putea fi descrisă în alt fel. Lucru absolut firesc la o autoare care nu-și cenzurează impresiile altfel decît dîndu-le forma constringătoare cea mai elocventă.

Sonetele Constanței Buzea sînt îndeajuns de impresionate și totuși exprimă prea puternic introvertirea pentru ca umilul cititor să nu se simtă ignorat, să nu spun exclus, în spațiul geometric și rece pe care și-l construiește poeta: „cald univers cu stele lungi în umed / sunet memorînd pustiul însuși / balans în mări vîpăile stingîndu-și / să-mi amintesc de cite nu mă-nucumet // final candid și început zărunt / ci către care capăt ne retrageți / să nu mai recunoaștem nervii fragezi / al muzicii din vreme ce pururi sînt // și totuși nimeni de n-ar fi să jure / pe haosul celestei dulci cunoașteri / din care vis se spulberă nisipul // și-n straniul gol al strălucirii pure / încheagă somnul nesfîrșite nașteri / oglindea care ne reflectă chipul.”

„RETROSPECTIVA TINDE SĂ SIMPLIFICE LUCRURILE“

INTERVIU CU SERGIU CELAC

— Domnule Celac, profit de faptul că există câteva întrebări care nu mă asă să dorm și încerc să vi le „pasez“ dumneavoastră; credeți că mă puteți ajuta de frământări, sau veți folosi diverse momente, ca să rămân cu ele pe ap (vă știu cel mai diplomat pescar și vinător; cit despre experiența apelor ulburi...)?

— La mine-n meserie este o vorbă: nu există întrebări indiscrete, numai răspunsurile pot fi indiscrete. În lumea asta mediatică — în care, slavă Domnului, am intrat și noi — adagiul căutătilor noi. Răspunzând la întrebări, chiar dacă sînt mai mult sau mai puțin tehnice, o persoană politică urizează indirect și răspunsuri despre sine, se dezvăluie un pic, cum s-ar zice. Într-o democrație care abia începe să-și cearnă valorile, acest lucru este natural și indispensabil. O presă indiscretă face parte din ideea mea de normalitate. Deci — aștept întrebările.

1. Într-o meserie ca a mea, cea de analist politic și practicant al diplomatiei, nu cred că este recomandabilă o relație afectivă cu istoria. S-a mai spus că însușirea învățămintelor istoriei este utilă numai în măsura în care ne ajută să repetăm, în cunoștință de cauză, reșelele trecutului. Deci, cunoaștere da, capărat, dar fără implicare sentimentală.

2. Da, în mai multe variante. Cu vreo douăzeci de ani în urmă publicația științifică americană *Slavic Review* le-a prezentat în amănunt, cu docte comentarii, inclusiv din punctul de vedere al historiografiei sovietice. Concluzia principală era că avem de a face cu un document apocrif. Oricum, apocrif sau nu, documentul definește (sau reconstituie) unele dintre obiectivele principale ale expansionismului rus în contextul epocii respective.

3. Cred că ponderea relativă a celor două elemente a variat substanțial de țară la țară. În Iugoslavia sau Grecia, de pildă, factorul ideologic a avut bază autentică, în alte locuri ocupația militară a avut un rol preponderant. În cazul României transplantul a fost, evident, artificial.

4. În cartea sa de referință *Între două* „e. America în epoca tehnologică“, politologul american Zbigniew Brzezinski avansează ideea că revoluția din 1917 a pus capăt fazei „clasice“ a im-

perialismului rus. Ceea ce a urmat, în 1940 iar apoi după 1944, a fost mai puțin convențional din punctul de vedere al canoanelor tradiționale, s-a înscris mai degrabă în tiparul de sfere de influență și dominație în contextul jocului global de putere. Schimbările radicale din Europa răsăriteană au dovedit subrezenia sistemului. Ce se va întâmpla în interiorul Uniunii Sovietice rămâne încă de văzut.

5. Am discutat exact această chestiune împreună cu alți colegi politologi timp de trei zile, la conferința de la Wilton Park în septembrie. S-au conturat două abordări principale: cea de a extrapola tendințele existente (metoda scenariilor) și cea de a produce un construct mental al viitorului ca obiectiv de acțiune (metoda prospectiv-normativă). Personal, înclin spre o evoluție a procesului CSCE, în componența sa inițială, în direcția constituirii unei organizații regionale europene a O.N.U. Am detaliat acest proiect în raportul prezentat la conferință.

6. Cred că la Moscova există multe capete care gîndesc realist, aș fi în cadrul conducerii politice cit și în lumea academică. Am avut mai multe prilejuri să mă conving de acest lucru. În mod evident, este în curs o reevaluare majoră a locului și rolului Uniunii Sovietice în context geo-strategic global. În ceea ce privește gradul ei de implicare în viitoarea arhitectură a Europei este riscant de făcut pronosticuri angajante într-o situație care se va menține fluidă încă mulți ani de acum încolo. În orice caz, conceptul de „casă comună europeană“ este prea vag pentru a putea furniza răspunsuri concrete.

7. Prima întrebare pornește de la premisa că ar exista (a) dorință și (b) putință de a institui o asemenea dominație. S-ar putea — și ar fi de dorit — să avem de a face aici cu o falsă ipoteză. În zona balcanică există reale interese comune, în primul rînd ale țărilor din zonă, ca parte integrantă a Europei. Cristalizarea precisă a acestor interese și promovarea lor unitară pot deveni un atu important al acestui grup sub-regional în viitoarea construcție europeană.

8. Întrebarea dumneavoastră este într-adevăr strict secretă, iar răspunsul public este simplu: depinde de noi.

9. Ipoteza mi se pare cam reducționistă. În orice caz, retrospectiva tinde să simplifice intrucitva lucrurile, să ignore variantele de acțiune care au existat real în epocă, dar dintr-un motiv sau altul, nu s-au materializat. Am încercat să dau un posibil răspuns la întrebarea care vă frământă chiar în paginile revistei dumneavoastră. Oricum ar fi, imaginea istoriei românești din ultimul deceniu al secolului se construiește chiar acum, în fiecare zi.

Interviuri realizate de
Eugen Chirovici

theodor

vasilache

Coșmar desenat

Vorbeam vrute și nevrute,
fără să mișcăm buzele;

Vorbeam
în baloane și noruleți
ca două personaje de comics,
intr-o liniște absolută...

Și, culmea, ne înțelegeam
— sau nu ne înțelegeam —
(totul
conform dorinței expresive
a autorului...)

Alergam însă mult și ne zbăteam
de grija semenilor noștri
sau, pur și simplu, de grija
aproapelui celui mai nemijlocit,
pe-a cărui gură impietrită
pufnea-n majuscule cuvîntul
„HELP!“...

Eram deja foarte obosit;
leșiseră stelele pe hirtie
și totul devenise sacadat:
mai aveam încă de parcurs
vreo 4—5 segmente de drum
pentru a ajunge
la sfîrșitul narațiunii.

Dar, cum chinul nu e făcut
să se sfîrșească deodată
cu cerneala tipografică
sau cu ziarul însuși...
(din dorința expresivă
a aceluiași autor,
pe poarta infernului
— din care încercam să leșim
în pas de doi — am citit
cumplîta sentință: „VA URMA!!!“

Corespondent de război

Azi noapte — un coșmar:
m-am visat struț...
Mă zvîrcoleam cu capul în nisip,
nu mai aveam aer...

Și, cum mi se întimplă doar mie,
să nu crezi
că dimineața nu m-am trezit
ud leocă, asudat,
în deșert.

Am sărit în picioare,
Soarele mi-jea după o dună...
Oameni și tancuri
se pregăteau de-un atac
mai cumplit...

Și-am plîns amar:
„cum, Doamne,
m-am lăsat dus,
ajungînd pînă aici cu coșmarul...?“

Ere deja prea tîrziu.

Mi-am smuls o pană
și-am scris
primul meu reportaj de pe front.

De jale

Vino cioară,
așează-te confortabil pe inima mea
și citește ceva
despre începuturile jalei
pe aceste meleaguri.

Despre latinitatea limbii
și existența neîntreruptă a unui popor
tot pe un deal și-o vale
a plîngerii...

Și spune-mi, a cîta oară, povestea
cu oaia și ciobanul,
în care steaua norocului
— după ce se dădu de trei ori peste
cap —
devenise o gaură neagră pe cer...

Și-n care o mamă,
— dulce mamă — ...
îmbrobodită
— cum sînt femeile pe la noi —
s-ar fi gîndit cu prioritate la o nuntă,
de n-ar fi fost,
mult mai stringentă, înmormintarea
aceluiași și unic fiu...

DATORIE ȘI VIRTUTE MILITARĂ

In vagonul șapte era frig dacă nu chiar ger — povestește părintele Grigore Vesa că i-ar fi spus, la spovedanie, tehnicianul veterinar Bazil Stoica, un om cu părul rar și în orice caz mai înalt decât preotul —, de asta își dăduse seama de cum intrase. Și chiar dacă alte compartimente se vedeau aproape goale, se dovedise că tocmai cel în care avea el locul era plin.

— Aveți numărul 76? — I se adresase el tânărului tuns scurt aflat acolo unde ar fi trebuit să se așeze chiar el, dar acesta se ridică, scuzându-se politicos, și trecu pe bancheta din față.

Acum erau chiar opt, putea veni oricine, tot nu mai încăpea. — Numai dacă nu vor fi șezând și alții pe locuri care nu le aparțin! — se gândi tehnicianul veterinar, înfășurându-se mai bine în scurta imblănită, și luând aminte la tabla înghețată a podelei, trecându-și răceala prin pielea încălțăminte. Doi erau în uniformă militară, însă numai unul dintre ei avea tresele roșu-albe de terist. Ceilalți băieți purtau haine civile, deși păreau să se întorcă și ei din permisie. Trăgeau pe rând dintr-o sticlă de un litru, iar mirosul îi spuneau că lichidul e țuca de prună. Cel cu tresele de terist ținea pe genunchi, grijuliu, o geantă crm răpăciuoasă din mușama neagră, iar vecinii lui Bazil Stoica îl tachinau că duce în ea ploconul pentru comandantul lui direct. Băiatul răspundea stingaci, n-avea dezinvoltura aștor-kalți, copilăși nu tocmai lipsiți de cele necesare traiului înlesnit, după cit se părea, dacă-1 astutai mai atent. Și n-aveal cum să nu fii atent la ce-și spuneau, cind simpla lor vedere îți amintea de propriul tău fiu.

Din cite-mi povestește părintele Vesa aici în studio, așteptând să îi vină rindul la cabina de înregistrări, Bazil Stoica a avut și el un fiu, dar a murit la douăzeci și doi de ani. „Mort în revoluție”, așa e specificat în certificatul de deces. O formulă fioroasă în simplitatea ei însă care, pentru tată, codifică o întreagă poveste, rulată la infinit, halucinant, pe sub ochii săi, cu încetinitorul.

Roland — numele fiului, student în anul doi la arhitectură, în București — se afla încă de dimineață pe străzi. Venise clipa, era douăzeci și unu decembrie, de zile în sir armata și securitatea lui Cerulescu ucideau oamenii la Timișoara. Familia Stoica erau vrădeni, dar ce mi-e Aradul, ce mi-e Timișoara!... An de an în vacanță la mătușa Maria, Roland apucase să-și facă o mulțime de prieteni la Pădurea Verde și-n Circumvedatiunii. Dar oricum, și dacă n-ar fi fost asta, mai mult ca sigur că Roland s-ar fi aflat atunci tot în stradă.

Trecuse o zi cu multe pete albe pentru tată (unde să-1 găsească pe cei care să-1 spună clipă de clipă, ceas de ceas,

ce făcuse unicul său fiu înainte de moarte? !), venise seara, Roland se afla cu alți studenți și muncitori, oameni în toată firea și unii chiar cu părul cărunt la baricada de la Intercontinental. Greu de spus cum ajunsese în starea aceea de exaltare el, un tinăr atât de echilibrat... Dăduseră cu lacrimogene, tușeau toți și le șiroiau lacrimile pe obraji în a, naiba știe cum, mai găseau încă resursele să rămână acolo, pe poziții... Și atunci începură să tragă în ei. Unii se aruncaseră pe burtă, alții încercaseră să se adăpostească mai bine după baricadă. Roland însă urcuse, pe harababura aceea de obiecte și, dind jos cămașa, ca în filmele sovietice cu eroi de cauciu, strigase: „— Trageți, mă! Omoriți-mă!” Apoi, exact ca în filmele sovietice cu eroi de cauciu, un glonț venise tocmai în pieptul lui Roland. Și gata.

Inchizind ochii, tehnicianul veterinar Bazil Stoica i se părea că în legănarea acceleratului de Sighet, la ora unu fără un sfert noaptea, și-ar putea inchipui vocile stridente ale băieților dimprejur, mirosul licorii de prună și fumul țigărilor aprinse — fără a l se cere permisiune: ca fiind ale prietenilor comilului său. Și, cine știe dacă, ațipind ușor, nu ar începe să audă, de la un moment încolo, însăși vocea atât de dragă?...!

Imposibil de dormit însă. Deși ținea ochii strinși, gândurile nu se îndepărtau de el, ba chiar dimpotrivă.

În genere, partenerii săi de compartiment nu strălucneau de optimism. Constatat sarcastic că treaba nu merge... Că guvernul nu prea dă rezultate... Sau că dă, însă nu cele așteptate... Că tot piața neagră este mama noastră cea de toate zilele... Fel de fel de lucruri bine știute. Ajunseseră, în sfârșit, la problema care-l rodea și pe el cel mai mult: de ce nu sînt pedepsii criminalii? cine are interesul să...

— Ia nu mai faceți atîta pe deșteptii — auzi vocea celui de lângă ușa —, parcă poți să pedepsești așa oamenii...

— Da, dom'le, sigur că poți! — i-o tăie cel care-l codase locul. Altfel o ție de la capăt.

— Ce vorbești?! Și, mă rog, ce-ai să faci atunci în Calea Girocului?

— Adică?

— Adică acolo pe cine pedepsești?

— Pe cine a tras și a intrat cu tancurile în oameni!

— Fugi, mă, d'aci! Păi dacă i-a atacat pe bieții soldați cu rîngi!... Dacă le-au dat foc...

— Dar ce-ai fi vrut? Să-1 lase să treacă spre centru, să mai masacreze niște copii pe treptele catedralei în semn de omagiu conducătorului iubit?

— Vorbești de parcă n-ai fi soldat! Ordine-i ordin! În caz de insubordonare curtea marțială te mîncă.

Cristina Tănăsescu — COMPOZIȚIE

— Las' că nicăieri nu scrie că în cazuri de astea trebuie să fii țintaș de elită. Bazil Stoica îl mai surprinsese pe cel de lângă ușa hotărît să se afirme față de ceilalți ca lider de opinie, dar acum avu prilejul să și afle prin ce l se considera superior celorlalți.

— Mă, habar n-aveți ce înseamnă o chestie din asta! Va vedeam eu în urmă cu un an, la evenimente. Atunci să fi făcut armata!

— Lasă, mă, nu te obose! — îl îndemna un altul, mimînd blazarea.

— Ce? Cum adică? Vrei să-1 arăt H-vretul? Să fi fost vreunul din voi în două'sunu la Inter, acum nu mai vorbești așa.

— Da' cum vorbeam, americaneste? — se hlizi cel cu sacoșa în poale, și încă vroo doi îl urmară exemplul.

— Dom'le, dacă ai primit ordin, ai tras! Mai ales că tipii ăia de la baricadă și-o căutau cu lumina. Le-am dat gaze lacrimogene, nu s-au astimpărat. Am tras salvă de avertisment... Să se fi dus naibii acasă, că stătuseră destul. Da', nu! Ei că rămîn acolo! Numa' vād că apare unu gol pînă la briu, fluturînd cămașa. Și striga către noi: — Haide, trageți, dacă a-veți curajul! —

Nu se mai hlizea nimeni, ascultau toți atenți. Numai țuca gilgîia: probabil careva dădea tocmai atunci sticla peste cap.

— Și? — se iți vocea militarului de la trupă.

— Și l-am pocnit de s-a dus de-a berbeleacul. Așa s-a dus, de-ai fi zis că nici n-a fost.

— Și eu l-am împușcat pe De Gaulle — rise băiatul care-l provocase, încercînd să simuleze nepăsarea. Da' tu ești mai bun zece puncte! C-ai împușcat un român.

Bazil Stoica simți că leșină. Printr-un efort de voință reuși, totuși, să înlăture senzația, însă continuă să tremure din toț trupul. Deschise ochii, hotărît să-1 identifice pe insul acela anonim. Era un tinăr fără semne particulare. Poate doar buza de sus era prea subțire în raport cu cea de jos, răsfrîntă. Acum explica tragedia revoluției române: o făcuseră niște nebuni ca și ăla de pe baricadă, ca și zaharisita de Doina Cornea și sāracu' Mircea Dinescu.

— Frig al dracu'! — i se adresă, văzîndu-l că deschisese ochii, flăcăul șaten așezat chiar în fața sa. Semn că tremurul care-l străbătea era vizibil. Dădu din cap a aprobare. N-avea curaj să deschidă gura.

La Radna majoritatea coborîră. Hotărise să se ia după el, în caz că „acela” ar fi făcut parte din grup. Dar nu. Și el, și militarul de la trupă rămăseră mai de parte.

Acum Bazil Stoica își revenise de tot. Ba chiar și limpezimea de judecată îi revenise cu o acuitate extraordinară, aproape febrilă. Ca rrin minune dispăruse ceața care-l însoțise în tot decursul anului, în zbatările sale pe la procuratură și primăria capitalei, pe la Cimitirul Eroilor și în familie.

La un moment dat, omul datoriei militare ieși la o țigară pe coridor. Pînă atunci fumaseră cu toții în compartiment, dar poate voia să-și dezmoțască încheieturile. Sau era un semn?!

Tehnicianul veterinar se ridică, își luă bagaiul și ieși. Îl lovi în timplă cu pumnul încețat în jurul briceagului nedesfăcut, apoi îl tiră pînă la ușa vagonului, azvirlîndu-l în noaptea umedă și mohorîtă a lui noiembrie.

Mi s-a spovedit imediat după parastasil de un an de zile făcut băiatului. Mi-a spus că, aruncîndu-l din tren, capul aceleuia se lovide de un stîlp, astfel încît, terciindu-se, anchetatorii cazului nu mai putuseră stabili lovitura lui, povestește părintele Vesa. — Judecă-mă, sfinția ta și spune-mi ce să fac. — N-am putut. Numai Dumnezeu îl poate judeca. Mă rog în schimb pentru sufletul lui în fiecare zi.

— Cumplită întimplare! — îmi permit să zic, deși sună ca niște cuvinte de circumstanță.

— Iar dacă am părăsit România — a daugă popa Vesa — e, în parte, și fiindcă nu pot ști dacă nu cumva acest om se va da singur, într-o bună zi, pe mina poliției. Nu vreau să fiu martor pentru sine decît în fața Scaunului Ceresc.

Se aprinde beculuț de la cabină, semn că, în sfârșit, putem intra să înregistrăm scurtul comentariu al părintelui Grigore Vesa la programul de colinzi oferit cu prilejul Crăciunului ascultătorilor din țară.

gheorghe ciocoi

Cel mai sincer manuscris

Nu s-a uscat cerneala
De pe cel mai sincer manuscris.
Norii se opresc din mers.
Norii recunosc aromele cernelii,
Cu care Eminescu și-a scris
Poemele sale amestecate cu vis.
Nu, încă nu s-a uscat cerneala
De pe cel mai sincer manuscris...

Pedeapsă

Ar putea să fie
Ochii poetului
Porți albastre de melancolie,
Cînd lumea i-a aplicat
Pedeapsa cea mai grea: veșnicia?

Unul din
marii poeți

Poetul anonim
În marea sa singurătate
N-a făcut semnale
Cu aluzii de careva genialitate.
Poetul anonim,

Cum se vede, așa, într-o doară,
Mai întâi a scris „Miorița”,
Iar hăt mai apoi —
„Cîntec despre Ștefan cel Mare”.

Focul sacru

Lui Mihai Cimpoi

Focul sacru, focul curat
Și-n rădăcini rămîne,
Și nu apun pe acest pămînt
Ochii de taină-ai fîntînilor,
Ochii fîntînilor stau
De veghe vieții baladelor —
Verbul, lacrimă-a inimii,
Asemeni focului arde.

Focul sacru, focul curat
Ține amfora vie,
În ființa aceasta ciudată
Trăiesc semințele poeziei,
Semințele acestea —
Petale de stele eterne —
Se ating de luceafăr,
Iar timpul în timp se cerne.

Geta Caragiu Ghe. — COMPOZIȚIE

• TRANZIȚIA POLITICĂ ACTUALĂ • METAMORFOZA UNUI SISTEM DE SEMNIFICAȚII

VI. COMUNISMUL

Primele semne ale credinței omului în spirit — sau în spirite — apar, se zice, patruzeci de milenii înainte de Chr. Ele sugerează o convingere, în negativ, cu privire la imortalitatea sufletului — anxietate în fața vieții dincolo de mormint, o teamă că, în virtutea unui suflet nemuritor, cel care a părăsit odată scena vieții ar putea să își facă, la un moment dat, o reintrare eventual inconvenabilă celorlalți. Fapt este că morții erau îngropați cu miinile și picioarele legate. Sentimentul inautenticității disparițiilor pare să fie o caracteristică a conștiinței și, mai ales, a inconștientului uman, așa încât acum încercăm, neintreput, să legăm și iar să legăm picioarele și miinile cadavrelor comunismului. Dar, este comunismul, acum, cu adevărat, un simplu cadavru? Cine poate diagnostica moartea adevărată a unei ideologii, a unei politici, a unui sistem? Nu stabilim instalarea morții biologice decât atunci când una din funcțiile vitale este întreprinsă suficient de multă vreme spre a antrena, consecutiv, alterarea ireversibilă și suprimarea celorlalte funcții, cu același grad de importanță. Care sînt pulsațiile cardiace sau undele electroencefalografice ale ideologiei comuniste? Unde mai pot fi ele percepute, dacă mai pot fi percepute? Ce caracter au acum? Altfel zis: ce a devenit astăzi comunismul? În ce formă de existență, sau de inexistență, poate fi aflat?

Esența psihologiei comunismului este relativ simplă de aflat. Orice totalitarism, asumat, este proba unui deficit de personalitate care face individul înapt de o viață psihică independentă. Comunismul asumat în cadrul sistemului sau în post-comunism este proba unui grav complex de inferioritate, complex care generează fie, în chip direct, nevoia ideologiei și practicii de tip comunist (ambele oferă victimele necesare satisfacerii complexului de inferioritate) fie, în chip indirect, infiltrând corupția care este apoi administrată prin raportare la ideea, dar mai ales prin practici comuniste. Corupția a fost, oricum, unul din instrumentele preferențiale de acțiune socială a conducătorilor comuniste. Principalul mod în care aceasta era introdusă pe scena vieții națiunilor era antisecolaria. Valorile fiind complet răsturnate, viața nu mai era posibilă decât fie printr-o izolare extremă, fie printr-o corupție de loc insignifiantă. Corupția era promovată pentru ca apoi să fie exploatată de sistem printr-un gen de șantaj generalizat. În lumea liberă punctul de pornire psihologic în formarea adeptilor comunismului era — și este — tot complexul de inferioritate dar, în condițiile respective, acțiunea comunistă orientată și organiza tendințe psihice agresive, dublate de nevoia de autoîndreptățire totală.

În țările post-comuniste persistența unui stil comunist are atât surse psihologice cât și unele social-pragmatice: menține beneficiile avute, aceasta în dublu sens, pe plan interior ca mecanisme de apărare în fața complexelor, iar, în viața curentă, ca avantaje socio-economice. Despre eliminarea, astăzi, a comunismului nu se poate spune decât ceea ce spunea Sigmund Freud despre eliminarea simptomului nevrotic — el nu dispăre decât atunci când se procedează astfel încât să nu mai aducă subiectului satisfacții (oricât de malade, dar satisfacții). Să fie oare aceste lucruri chiar atât de simple?

Călătorul prin Occident știe bine că nu există departament important de filozofie sau sociologie în orice mare universitate în care să nu se studieze marxismul și, de obicei, care să nu aibă chiar o secție de marxism. Universitățile americane dețin, în privința aceasta, ca aproape în toate privințele, recordul. În 1989, în plină perioadă de schimbări ale Europei de Est, reviste americane de mare prestigiu precum „Disent”, editată la Princeton și „Social Research”, New York, în numărul lor de vară și, respectiv, toamnă, punctează clar tendința de creștere a interesului pentru marxism în rindul intelectualilor occidentali. Observația nu privea o eventuală resuscitare a literaturii și atitudinilor critice anti-marxiste. Prestigiul operelor școlii de la Frankfurt rămâne înalt și este sugestiv pentru tendința menționată. Francis Fukuyama în „The End of History?” aprecia că atita vreme cât o societate liberală generează conflicte între muncă și capital tendințele comuniste vor fi inerente dar, pe de altă parte, politologul citat socoteste că intruparea cea mai bună a idealului lui Marx, a societății fără clase, este tocmai America modernă. Ideologia marxistă rămâne un produs occidental, jucind poate, cu toată negativitatea ei, un rol de echilibru în ansamblul gândirii unei epoci. Marxista ortodox, occidentală de astăzi este anarhistă care nu îndrăznește să pună mina pe o bombă, consolidându-se pentru inacțiunea sa cu fantasma unei revoluții proletare la care

va lua și el parte cîndva. Practica marxistă este însă monopolul celor deja antrenati în cadrul sistemului astăzi dezințegrat. Pentru aceștia, activitate și exprimare sînt două modalități de a fi cu totul neconectate în conținutul lor. Expri-marea comunistă, teoria oficială a marxismului în ansamblu — cu detaliile și aspectele diverse pe care le presupune — reprezintă doar perdeaua de fum în spațiile căreia să se poată desfășura cit mai nestingherită o acțiune egoistă și cinică. Nu este oare nimic tipic și fundamental comunist în comunism? Comunismul să fie oare doar unul dintre totalitarisme, eventual cel mai totalitarismului, extremismul politic extrem — care, însă, nu se deosebește de specia de apartenență decât cantitativ și dimensional? Pe baza generală a complexului de inferioritate, pentru comunistii care își asumă deschis poziția lor apar două modalități psihologice distincte de a privi comunismul, cu două orientări comportamentale absolut diferite, deși la fel de negative, inacceptabile și condamnable. Prima revine de regulă comunistului occidental, comunistul din afara sistemului statal totalitar — este varianta care raționalizează pulsivile agresive. Aici termenul de raționalizare trebuie luat în sens psihanalitic strict, respectiv de îmbrăcare a unor tendințe inconștiente, care erup în cîmpul conștiinței, într-un sistem de motivații, justificări, teoretizări și explicații de factură înaltă (sau, oricum, mai înaltă) atît sub raport conceptual cit și etic. Este o disimulare de tip intelectualist a condiției inferioare a personalității, disimulare ce conduce la autoconvingerea falsă — și, eventual, la convingerea altora — asupra existenței unor cauze și scopuri de factură nobilă, orientînd viața psihică și comportamentul aberant. În cadrul celei de a doua variante psihologice a comunismului distorsiunea vieții psihice este dată tot de procesul de raționalizare dar acum acesta privește tendințele egocentrice-narcisice, implicînd un total dispreț și o absolută desconsiderare pentru oameni, o perfect imorală tentație de a poseda totul (în sfera reală cit și în cea a simbolurilor), posesiune practică oricînd în detrimentul tuturor celorlalți. Este varianta comunismului țărilor estice, varianta universului pînă de curînd totalitar.

Două atitudini anti-comuniste pot fi observate la fel de ușor, fără ca ele să poată fi considerate reacții specifice în fața celor două tipuri de psihologie comunistă. Cu toate acestea, una din variante este mai curînd întîlnită în Vest, pe cînd cea de a doua a fost proprie — și este încă — majorității celor care au trăit în țări comuniste. Prima constă într-o critică mai moderată sau mai dură a comunismului dar într-o critică făcută de pe poziția unei anumite înțelegeri. Comunismul este considerat uneori ca o ideologie care pornind într-un mod relativ pozitiv, îndreptățit sau generos, a suferit, la un moment dat, o fractură la nivelul principiilor sale. În evoluția comunismului ar fi apărut, mai devreme sau mai tîrziu, o discontinuitate nocivă ideologică și, ulterior, sistemului însuși. Politica marxistă mai este socotită altorii drept consecința unei simple erori în estimarea istoriei unei epoci. Chiar și interpretările psihanalitice — sau, simplu, psihologice — ale sistemului comunist, așezînd tendința politică totalitară pe același nivel de relevanță pentru interioritatea umană ca și fenomenul nevrotic, nu doar că acordă circumstanțe atenuante organizării represive și dictatoriale dar o și plasează într-o relație de exterioritate cu tot ceea ce este fundamental uman în plan ontologic. O prea înaltă perspectivă asupra condiției umane face, de asemenea, în chip fals, din comunism, un agresor mediocr și, în mare măsură, ireponsabil al speciei umane. A doua atitudine în fața comunismului este totală condamnare, respingerea totală, perfectă disjuncție a personalității umane de orice element din exterioritate purtător al unui semn comunist.

Discutînd cauzele revoluțiilor europene din 1989 un analist subtil, în persoana lui Ralf Dahrendorf, într-o carte elaborată cu remarcabilă promptitudine după evenimentele care au zguduit lumea („Reflections on the Revolution in Europe”, Times Books, Random House, New York, 1990) ne spune că niciodată „comunismul nu a funcționat”. Evident, noi cei care am trăit sub regimul ideologiei marxiste nu avem cum să ne mulțumim cu o caracterizare atît de săracă. Richard Sennett în „Autoritate” (Fayard, Paris, 1991) asociază comportamentul lui Stalin, aceluia al unui oarecare patron, paternalist ca atitudine, proprietar american de întreprindere, iar Mathilde Niel în „Psychanalyse du marxisme” (Le Courrier du Livre, Paris, 1967), criticînd evoluția comunismului în acest secol, comentează în chip favorabil un prezumtiv nucleu umanist al marxismului inițial. Chiar și un Constantin Noica („Rugași-vă pentru Frațele Alexandru”, Humanitas, București,

1990), considerînd ca neimportantă (evident, sub raport profund filozofic) opresiunea comunistă cea mai violentă și mai crudă, tînde să ne despartă de propria noastră reactivitate firească, în fața marxismului. Intransigența arătată comunismului a aparținut, desigur, revoluționarilor din 17-22 Decembrie 1939, celor care au combătut comunismul deschis înainte sau după schimbările Europei de Est, dar, într-un fel, el este, iremediabil prezent în sufletul oricărui om care a experimentat în chip direct, mult sau puțin, comunismul. Între om și comunism ruptura este totală. Doar în chip secundar, ca o reacție de scăpare, de fugă sub o amenințare exterioară sau interioară, complexuală, cineva s-a putut lăsa ori se mai poate lăsa atras de comunism odată ce îl cunoaște printr-o trăire nemijlocită a atmosferei sistemului, în indiferență care din epocile sale. Uneori, este adevărat, evidentă pasivitate a Occidentului la nivelul majorității structurilor sale, în fața comunismului a împins intelectuali, muncitori, oameni de toate condițiile, din Est înspre un gen de acceptare „de ciudă” a gândirii și politicii marxiste.

Pentru a înțelege istoria a o sută și cincizeci de ani de relație umanitate — comunism, ca și pentru a putea aprecia condiția actuală și viitoare a comunismului nu ne putem dispensa de efortul înțelegerii acestor două aspecte ale atitudinii omenestii: absolutul rejecției ideii comuniste, în general, și relativa minimalizare a nocivității ei, în cazul totuși, a foarte multe conștiințe.

Mai întii despre cauzele rejecției. Asemeni multor altor idei preluate sau adoptate, Marx preia de la Hegel conceptul de alienare, plasîndu-l în contextul teoriei sale a istoriei. Societatea alienează omul. Faptul este neîndoielnic. Sesizarea fenomenului alienării, conștientizarea formei și modalităților sale ar trebui să fie socotit un eveniment extrem de favorabil. Singura șansă a omului — conform teoriei psihanalitice, în oricare din variantele ei — este conștientizarea condiției și stărilor inconștiente, ca și a pulsionilor inconștiente. Extrapolară, însă, de la individual la social, trecerea de la condiția psihică a unei singure persoane la aceea a chiar numai două individualități în interacțiune este însă total nepermisă, dacă nu se aduc importante corective aprecierilor. Conștientizarea unei stări anterior inconștiente este totdeauna pozitivă pentru individ pentru că acesta nu are cum avea cu sine însuși, niciodată, vre-o problemă de conflict etic. Autoagresivitatea este consecința exclusivă a ignorării faptelor ce ce petrec. Nimeni nu își dorește, în chip conștient, răul. O pulsivitate etic defavorabilă propriei persoane abia dacă este conștientizată poate fi stăpînită. Acolo însă unde este vorba despre două persoane, de un grup mic, sau de o macro-societate, conștientizarea inegală a unei condiții (și orice act de conștientizare într-un grup uman nu poate decurge decât neuniform) va avantaja pe unii în defavoarea altora. Orice progres al cunoașterii psihologice sau psihosociale într-o societate, orice progres al analizei și autoanalizei personalității nu este util social decît în măsura în care decurge paralel unei evoluții etice pozitive, altminteri el reprezintă un factor deosebit de nociv. Degradarea și coruperea condiției umane erau lucruri bine cunoscute tuturor religiilor și teologilor, celor mai variate filozofii. Oamenii de artă nu ignorau fenomenul. El părea să fie însă un element ubicvitar — constant și oarecum egal distribuit în rindul subiecților umani. Depășirea, fie și parțială, a acestei condiții era o problemă pur individuală, țînînd fie de credință, fie de educația rațiunii și, poate, de cultură. Marxismul a descoperit întregul concret al alienării — a stabilit că alienarea poate fi amplu controlată și că, printr-un astfel de control poate fi determinat mult din comportamentul uman (la limită acest comportament în întregul lui). Consecutiv comunismul nu a însemnat doar sporirea alienării ci generalizarea înțeleșionată a alienării ca mecanism de realizare a dominației asupra ființei umane și a societății. Astfel, comunismul a reușit să depășească în inumanitate orice alt totalitarism. Platon în „Republica” știa că a aliena înseamnă a controla mai ușor pe cel alienat. În marile său tratat politic dislogat Platon se întreabă: ce face tiranul, odată instalat? Răspunsul este: sărăcește poporul pentru a-l reduce la grîile zilei de miine și caută dusmani ai patriei spre a se face necesar. Altfel tratat răspunsul, tiranul alienează prin alterarea condiției materiale și prin pervertirea relațiilor interumane (sociale, naționale etc.). Nazismul alienază etniile întregi prin opresiune și genocid. Propriul popor este alienat prin faptul de a fi făcut complice la acte de opresiune, de a fi transformat într-un instrument pentru crimă. Procesul acesta are loc totuși

într-un sistem cu autooprire. Gradul de alienare este definit din pornire, cel puțin pentru cei care au aparținut categoriei susținătorilor. Odată ce aceștia acceptă o serie de condiții inițiale ei nu mai erau supuși unor escaladări ale alienării. Comunismul a utilizat alienarea în modul cel mai rafinat și mai perfid. Fiecare suferea alienarea atît ca oprimat cit și ca opresor. Aceste condiții erau trăite atît simultan cit și succesiv, într-o demențială succesiune. Marii conducători de astăzi puteau fi deținuții torturați de miine. Presedinții și miniștrii aveau, adesea, soțiile internate în lagăre, delatorul de astăzi era condamnatul de miine, alături de nevinovatul cel mai nevinovat. Alienarea nu era doar paroxistică, era sursa satisfacției perverse a implicării în existența comunistă — o adevărată orgie a alienării cit mai complete. Simbolul autentic al comunismului nu îl constituie nici crimele staliniste, nici revoluțiile culturale, nici canalul și nici alte orori de acest nivel, ci „fenomenul Pittești” — interschimbul fără egal al condiției de victimă și de tortionar. Experiența sau prezentimentul acestui gen de a utiliza alienarea pentru a dinamiza umanul face comunismul atît de inacceptabil sufletului tuturor. Ce îl face însă, dacă nu tolerabil sau scuizabil, cel puțin nu exagerat de monstruos unor spirite mai puțin atinse de realitatea practicii comuniste?

Esența comunismului o reprezintă concepția sa economică. Comunismul conține un paradox formidabil. El este, înainte de toate materialism istoric. Existența materială ar determina conștiința, dar odată conștientizat acest fapt, conștiința ar dobîndi o mare forță materială. Lucrul nu pare absurd, dar în acest moment excesul de raționalitate, gen secolul trecut, distruge orice urmă de realism din marxism: conștiința nu devine astfel puternică în calitate de conștiință eliberată și deci liberă de constrîngerea materiei, ci rămîne conștiință aservită în continuare și pînă la capăt materiei. Conștiința care sesizează constrîngerile sale, dar care continuă să se supună acestor constrîngeri nu a făcut, de fapt, nimic altceva decît să abdice cu totul renunțînd la a mai fi conștiință, adică sursa unică a libertății. Conștiința poate fi aservită materiei sau poate fi liberă de materie, ori poate, aservită fiind, să se elibereze. Dacă spiritul, conștiința sînt sau nu la originea unui drum istoric, sau a unui destin personal, libere de materie acesta este rezultatul unor incidente. Dacă însă conștiința nu evoluează către libertate atunci ea nu există sau nu mai există. Materialism istoric — cînd se manifestă consecvent — este punctul central și sursa unică a comunismului. Un Jean-Paul Sartre a susținut deschis valoarea de adevăra a acestei forme de materialism („Critique de la raison dialectique”, Gallimard, Paris, 1960). Orientarea sa procomunistă nu a lăsat, niciodată, loc îndoielilor. În ce măsură însă omul modern, în general, mai este în stare să vadă spiritul ca prevalînd asupra materiei, conștiința ca avînd cîștig de cauză în fața condiției economice, să aperse cunoașterea, intelectul și puritatea emoției în fața agresiunii necesităților practice? Materialism istoric este sau nu este valabil după cum conștiința rezistă, decît să rămîne conștiință, sau intră în restrîngere și colaps. Conștiința nu este o realitate obligatorie și fixă — ea este dacă vrea să fie și în felul în care vrea să fie. Dar materialismul istoric — primatul materiei asupra conștiinței, primatul realității economice în fața conștiinței care se retrage din existență — nu este altceva decît comunism. Unde se află acum, încă viu, germenul comunismului? În conflictul dintre muncă și capital, așa cum crede Fukuyama? În resturile și debrisurile comuniste, de care nu s-a debarasat încă lumea post-comunistă? Nu doar în aceste locuri ci peste tot — în România și în Rusia, în America și în Japonia, în Europa de Vest sau în Africa de Sud — acolo unde se gîndeste, fie și involuntar în termenii materialismului istoric, acolo unde conștiința cedează în fața presiunii sau tentației materiei.

Cultura și credința sînt — atunci cînd se dovedesc a fi cultură și credință autentice — formele existenței necomuniste a omului și umanității, sau, cel puțin, căi înspre o astfel de existență. Incapacitatea, uneori, de a trăi prevalent prin cultură și credință nu este doar o caracteristică românească sau răsăriteană. Așa se întîmplă că un anumit pragmatism occidental a pactizat — chiar dacă temporar și parțial — cu stalinismul, cu brejnevismul, maolismul sau ceausismul. Omul rămîne totuși o ființă biologică și deci materială, supusă necesității și deci obligată la înclinare în fața presiunilor economice. Primejdia unor gîndiri și atitudini materialiste esuînd, în final, în cel mai pur comunism s-ar părea că nu poate fi nici cînd satisfăcător redusă primejdia totalitaristă. Să socotim însă perspectiva comunistă rezonabil îndepărtată în orice societate în care existența spirituală și aspirația culturală pot evolua netulburat, pentru oricine, la adăpost de agitația economică, nedistorsionată, cel puțin în esența lor, de grijile vieții. Pînă la atingerea acestei condiții mai este de parcurs ceva drum — un drum inegal pentru țări diferite, dar nicăieri cu totul nesemnificative. Pînă atunci, de cită credință și hotărîre este nevoie spre a ține la distanță spectrul comunismului?

Caius Dragomir

Mihail Sebastian, eseist

dispunem de suficiente exemple pentru a ști că în eseurile sale Sebastian reunește pe cititorul pasionat și pe admiratorul lucid al valorilor cu care susținea tabloul literaturii românești contemporane.

Nu e ușor să ordonezi impresiile lui după un tipic. Mai întâi însuși Mihail Sebastian le-a gândit liber de obligații sistematice. Dar este necesar să le întrezărim determinanțele atunci când dorm să vedem care sînt alegerile sale în materie de confrăți.

Examenul foiletoanelor ne îngăduie o primă încheiere. Gustul său este mai aproape de prozatori și poeți interbelici, decît de clasici. Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu în scrisori constituie singura poziție literară dinaintea de anul 1900, pe care Sebastian o reține. Despre Titu Maiorescu pronunță un verdict pătrunzător scriind pe larg cu ocazia apariției primelor două volume din *Jurnal*. Iată trei decupaie din comentariile eseistului: 1. „Stilul Maiorescu făcea nevăzută, nebanuită viața lui interioară atît de dramatică. Gînduri de evadare, temeri de nebuște, tristeți paralizante străbat spiritul acesta limpede...” 2. „N-1 intră în rosturile acestui articol să arate în ce măsură „Jurnalul” lui Maiorescu este un tezaur de istorie literară. Am spus destul de lămurit, din capul locului, că valoarea lui este considerabilă mai ales din acest punct de vedere.” În fine,

Cu Maiorescu, Sebastian epulzează „cunajul” de a ieși din epoca sa. În schimb izbuteste să dea o frumoasă probă de înzestrare comentîndu-i pe Ion Barbu, Ion Pillat, Ilarie Voronca, Emil Botta, S. „Generozitate dî secretă, simplă, fără ostentație, o afecțiune care exprimă în primul rînd stimă intelectuală, — ce departe sîntem de figura rece și academică, pe care o efigie prea simplificată ne-a prezentat-o multă vreme drept un portret!”

Maș e ceva de adăugat la caracterizarea succintă însă perfect intuitivă a „mului Maiorescu”?

Cine ia la bani mărunt fiecare eseu s-ar putea să aibă obiecții de tot felul. Bunăoară e limpede că opus lui Arghezi, Ion Barbu se vede plasat printre antiromantici. În Ilarie Voronca același vede doar pe manierist nu și pe virtuozul producător de simetrii metaforice. Coarda de umor din lira lui Adrian Manu a puncta, crede Sebastian, mai slobod decît altele, să zicem grațios patetice. Mă întreb dacă nu e inexact. Melodia minulesciană prea abundentă creează prin repetare o tehnică, din păcate uneori nedublată de semnificație emoțională. Sebastian observă în trecere faptul și pierde ocazia să vadă pitorescul multicolor, intrucît hazul și autopastușa nu deced în exercițiu facil. Mai la obiect, mai atent la nuanță, mai expert în căutarea detaliului este Mihail Sebastian cînd scrie despre proză.

Luînd ca termen de referință volumul *Îngrijit de Cornelia Ștefănescu*, *Eseuri, Cronici, Memorii*, constatăm că Mihail Sebastian a scris despre prozatori de două ori mai multe articole decît despre poeți. Numerică preferința se traduce și calitativ. Încă o dată singurul clasic din secolul al XIX-lea „selectat” este Duiliu Zamfirescu (*Romancierul Duiliu Zamfirescu*). Pentru perioada că-

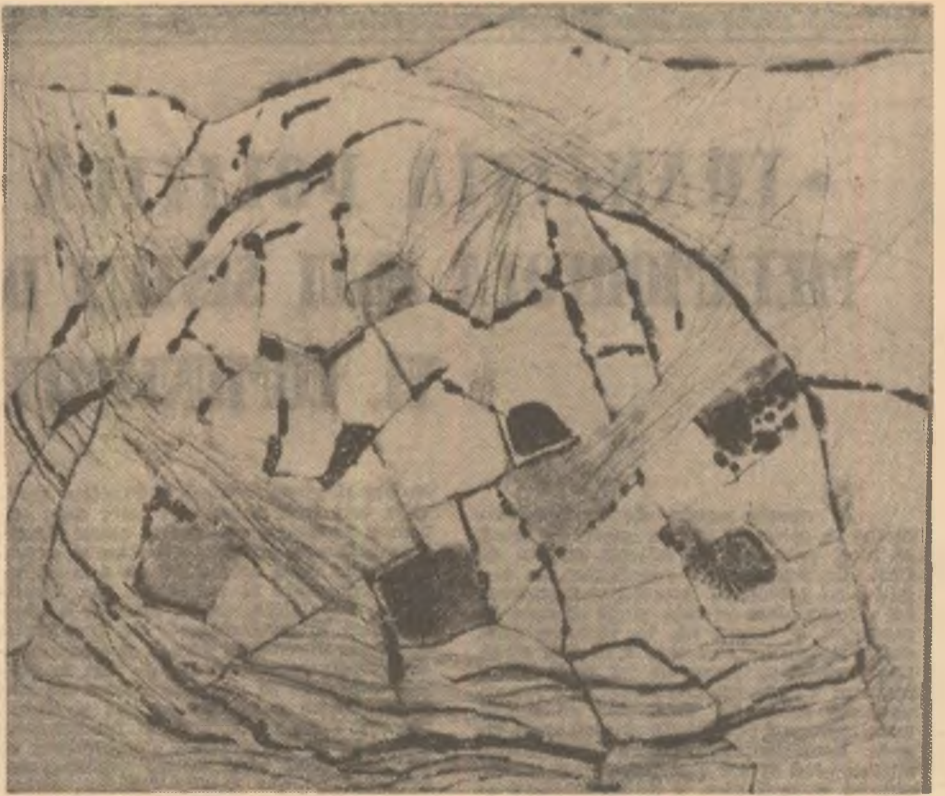
rela îi este contemporană doar Hortensia Papadat-Bengescu figurează cu trei foiletoane. Sînt în schimb și Liviu Rebreanu și M. Blecher, și Mihail Sadoveanu și Damian Stănoiu, și Emil Gîrleanu dar și Anton Holban. Și bineînțeles, Camil Petrescu.

Trebuie subliniat că eseistul nu e un concesiv. De obicei, un prozator își cruță colegii, are stringerea de inimă a cunosătorului față cu patima ștearsă a celui care „trece” prin atelier. Însă așa cum nu-l „iartă” pe Al. O. Teodoreanu pentru că romanul, deși pătrunde ușor în public, îi cîștigă greu acestuia stima, nici nu crede că se compromite prețindu-l la superlativ pe Duiliu Zamfirescu. Uitărea în care a căzut autorul *Vieții la țară* e imputabilă numai criticii. Aceasta uită prea ușor, crede Sebastian, să coreleze fenomenul literar actual „cu valorile noastre literare făcute și, chiar dacă perimate, semnificative.”

Problema este dacă sînt cu adevărat perimate. În istoria scurtă a romanului românesc nici nu pare să fie loc pentru o atît de precipitată cădere în desuetudine. Mihail Sebastian trece în revistă meritele estetice ale romancierului. Arta lui Duiliu e „nobilă, chiar, curată”. „El, cel dintîi, a observat o clasă socială și un șir de eroi în raporturi (ceea ce mi se pare a fi unul din elementele prime ale ideii de roman)”. În tot cazul recitirea lui Duiliu Zamfirescu merită încercată; și nu din simplă pietate...

Pătrunzătorul comentator merge mai departe. Își verifică talentul de lector serios ghicind în antecedentele de nivelistă ale Henriettei Yvonne Stahl, forța și stăpînirea din romanele ei ulterioare, cu precădere *Steaua Robilor*. Îi place lui Sebastian tensiunea simțurilor „care nu merge niciodată pînă la inconștiență”. În discuție este eroina cărții, cu o judecată despre oameni „rece și incisivă”. Gustul ei suprem pentru singurătate alterează aviditatea de lume cu crizele de sălbăticie.

Cu egală acuitate prezintă *Maidanul cu dragoste* al lui G.M. Zamfirescu. Nu e explorat numai scrisul unui autor populist ci mai mult explicat „populismul” (Jean Giono e dintre acestea). Înțeles ca naturală coborîre sau ridicare (depinde de unghi), la nivelul tragicului. Un tragic pedaling pe de gust, din scenele care suprapun destine mărunte peste destinul maidanului sau al mahalalei. Sărînd peste cîteva eseuri, mă opresc la cel despre Anton Holban. Cine e Anton Holban? Un maladiu povestitor de situații pușe-sub kupă. Eroii lui au îndrăjita nemulțumire a celor care inițiază mereu spectacole, examene de conștiință și în a căror atrocitate vigilență se află rădăcinile paraliziei de care se lasă cuprînsă spontaneitatea lor. Un val de dezastră acoperă aceste personaje și le înăbușă frămîntările. Cine este deci, Anton Holban? Un torturat, răspunde eseistul și adaugă: un temător de facilitate. Am ajuns la Hortensia Papadat-Bengescu. Sebastian ne introduce în istoria clanului Hallipa, ne lumînează lungă traiectorie pe care o străbate un grup social deplasat conținut de la o anecdotică nuanțată înspre descînderile sufletești violente. Despre *Drumul ascuns*, Sebastian scrie în concluzie: „Eu nu cunosc nici un roman românesc și foarte

Viorel Mărginean — DEAL

puține străine în care construcția epică să fie ridicată pe planuri atît de numeroase și totuși convergente.”

Se deschid, de oriunde am privi, spații sufletești. Autoarea știe să cuprîndă în unghiul dintre lucruri și oameni toată semnificația unui moment sau, cum spune Sebastian, reușește să mobilizeze spațiul dintre suflete, încît fiecare are povestea sa, formele lui de a se face cunoscut. Eseistul nu ascunde că toată această artă explorează perfect o tehnică cinematică și de resorturi teatrale specifice: „Există în miile de metri ale unui film anumite prize ciudate dintr-un unghi oblic într-o lumină scurtă sau într-o umbră tare, poze prinse dintr-un plan ridicat sau strîmb în care expresia feței spune nu numai emoția unui fapt oarecare, dar mai ales subliniază poziția obiectivului.”

Economia dramatică a literaturii Hortensiei Papadat-Bengescu, profund logică creează personajelor o interdependență foarte distinctă. Nici unul dintre eroi nu iese anulat, cu facultățile subminate, cit mai bine fixat, mai asociativ definit de traseul pe care îl străbate, în funcție de nevrozele progresive ale celorlalți, de propriile lui căderi și implicite. Prinși în cercul fatal al erorilor sau căințelor ei se dăruiesc, se complac în tot cazul într-o mecanică perversă de fapte consumate.

S-ar mai curveni notate și alte păreri. Trebuie să înțelegem că scriind despre N. Iorga și Ibrăileanu, despre Matei Caragiale și N.D. Cocea, despre Gh. Brăescu și Ion Călugăru, Sebastian nu-și refuza, din modestie sau detașare, nici un gînd despre literatura vremii lui. Scriitorii „mari” sau scriitorii „mici”, cu toții se bucură de atenția sa. Principalul îl interesează să comunice despre ei o impresie, să amplifice, dacă există, emoția biruitoare de cititor. La mijloc mi se pare că este o foarte pozitivă concepție despre proză, ca literatură pentru marea publică, sinceritatea lui Sebastian are la bază facultatea de a trăi literatura, chiar dacă cealaltă, de a o explica rămîne în seama criticii de specialitate. În felul său foarte personal, Sebastian are simplitatea rafinată a celui care deduce actul creației din cel de existență. A lămurit singur de pe ce platformă credea

astfel: „Actualitatea este un cîmp de observație atît de divers și bogat, încît să refuzi a o vedea, pentru motivul că spiritul tău este torturat de viziuni seculare, înseamnă să te dispensezi de experiențele elementare, simple, imediate și autentice. Nu se întîmplă nimic în lume — nici căderea unei stiele într-o seară de august, nici căderea unui cal pe asfaltul înghețat într-o seară de ianuarie —, nimic care să nu fie revelator și care să nu închidă un sens, ca pe un simbol.”

Un cronicar trece cu fiecare cronică proba de control. Un eseist se clasează mai greu. El se pierde dacă nu are singur în vedere procesul mai general de confruntare între valori. Dar se discreditează ușor de crede că eseul e doar act de abilitate și mai deloc unul de metodă.

Or, aici în metodă, găsim că Mihail Sebastian ne dă toate garanțiile. Nu metodă în sens didactic, strict recenziv. Ci în acela mai larg de metodă literară, de liberă sete de dezbateri. Cînd se supune acestei nevoi, Sebastian și-a luat o opțiune: va înlocui, de mai era cazul, jocul, improvizatia, cu munca victorioasă tocmai pentru că deliberează asupra efortului depus pentru a încadra forța probantă a scrisului în tradiția și structura care îl legitimează.

Plasticitatea, concizia, modernitatea, sînt de ajuns de prezente ca să ni-l impună atenției pe eseist. La Mihail Sebastian, experiența de sine ajută la desăvîrșirea cunoașterii scrisului românesc așa cum adaugă un nou argument în contra grabei potrivnică lucrului literar. În eseuri ca cele semnate nimic nu e lăsat la voia întîmplării, opiniile pornesc, am văzut, de la o poziție personală, distilează idei fără trucaje și, fapt absolut admirabil, în conflict cu eleganța de față cu lașitatea mistificatoare, cu spiritul publicitar.

Henri Zalis

1) Mihail Sebastian, *Eseuri Cronici*, Memorial București Edit. Minerva, 1972, p. 487.

2) *Ibidem*, pag. 333.

3) *Ibidem*, pag. 319-320.

4) M. Sebastian, *Eseuri...* pag. 132.

andrei fischhof

Sfîrșit de veac

Colțurile infinitului au început să se
semn de uscăciune în cerul gurii zeilor
înspăimîntați.
de propria lor neputință

giulgiul umilinței: drapel străpuns
de reproșul sugrumat
în ochii cuvintelor amuțite

Cine mai știe cît e adevăr în minciună
și unde vor fi sîni culorile urii
împotriva celor veșnic nevinovați
lubirile furate cine mai știe

12

Lucrașorul

unde sînt ascunse
și care va fi prețul răscumpărării lor

de gustul de singe al aerului
se sparg ferestrele — oglinzi frunzi
înfricoșată de festinul eliberării tirzii
a veacului bolnav
de moarte

20 ianuarie '90

În zori

În zori
patul
mormint al viselor pingărit
de împietrirea cearceafului
purtînd forma scheletului dorințelor
strecurate hoște
și gonite
ca și cum ar fi fost
încă înainte de a începe

Înaintea mea
o nouă ultimă zi
în întîmpinarea scrii

1991

Ion Pacea — COMPOZIȚIE

Unde

Unde e bucuria psalmilor tăi
rege David
iubirile tale hăituid la nesfîrșit alte
iubiri

unde sînt

Cuvintele — cîntec
timp prefăcut în statui
în templul cerului de pretutîndeni
poem al tristeții sînt în mine
rege David
iubirile mele răpuse sînt de vise
în somnul sfîrșecat de doruri
și tăceri
cînd
învins și învingător
ascult înaltul zvon al muzicii de cristal
din clopotele
turnului de pază la porțile vîrstei
anunțînd vremea potrivită pentru toate

Poate zădărnicia din lucruri
e plînsul neîmplinirii
unde
rege David
unde e bucuria

6 nov. '89

Etajul trei, primăvara

foarte activă se vrea echipa de animatori ai vieții culturale a Capitalei. Cel puțin în cimpul artelor plastice, unde perspectiva **saloanelor sezoniere** tinde să devină o obișnuință ritmic onorată. Și, pentru că afară au înflorit magnoliile, etajul trei al Teatrului Național s-a împodobit cu câteva sute de exponate de preț aparținând artiștilor rezidenți în București — pictori și sculptori. Este vorba de cei care au mai rămas, spasmodica și incerta „etapă post-revoluționară” rămând considerabil și rindurile acestei distinse bresle a cărturărimii române.

Deci, **Salonul de primăvară al artelor plastice**, deschis la scurtă vreme după cel de iarnă, ne-a surprins prin seriozitatea și consistența participărilor. Or-

Alma Redlinger — IN ATELIER

ganizatorii au căutat, de această dată să tempereze elanurile experimentaliste, optind pentru versiuni artistice mai elaborate, care să dea relief credibil unei **gândiri estetice** sau măcar unei **intenții coerent exprimate**. Rezultatul este convingător, aproape în toată dimensiunea lui acest salon poartă amprenta lucrului temeinic făcut, multe dintre creațiile expuse avind girul timpului care le-a validat durabilitatea. Ni s-a părut, la un moment dat că au fost preferate în mod obișnuit acele lucrări care nu au putut până acum să iasă din perimetrul limitat (de vicisitudinile „epocii”) al audienței de atelier. Deși, conținutul lor nu pleda întotdeauna pentru o astfel de motivație. Ar mai fi un argument, care să justifice includerea pe simezele actualului Salon de primăvară 1991 a unor lucrări purtind datări mult anterioare — formalismul participării, dezinteresul față de semnificațiile culturale ale unei asemenea manifestări. Observația este valabilă mai cu seamă pentru unii dintre „maestri”, chiar dacă organizatorii au specificat, icicolo, în dreptul unor exponate cu semnături prestigioase, „invitat de onoare”. Sigur, este îmbucurător faptul că la astfel de manifestări (unde cota achizițiilor este aproape de zero) au fost convinse să reintre în arenă personalități ale artei noastre de talia unor Ion Irimescu, Ion Vlasiu, Ion Gheorghiu, Ion Pacea, Ion Sălișteanu Popescu-Negreni, Marin Predescu, Ion Grigore, Ervant Nicogolian... Prezența acestor autorități în materie a ridicat valoarea salonului, l-a atestat dimensiunea valorică a reprezentărilor și omogenitatea, statornicia crezurilor artistice, deși felul cum s-a răspuns acestei generoase intenții a organizatorilor a fost mai degrabă artificial, for-

Gina Hagiu — COMPOZIȚIE

mal. Unei asemenea direcții i s-au aliniat și alte nume din alte generații, în ciuda valorii reale a participării lor.

Dar, este totuși remarcabil că artele noastre se pot bizui încă pe aportul unui atât de puternic contingent de creatori, ce dețin un potențial intrinsec competitiv în universul artelor contemporane. Salonul actual se susține și prin asemenea demonstrații exemplare. S-ar cuveni citate aici, fără alte caracterizări exegetice, prestațiile lui Const. Popovici, Al. Gheorghită, M. Zidaru, I. Iancuț, N. Păduraru, Claudiu Filimon, Geta Caragiu, El. Hariga, M. Branea, N. Teodoreanu (sculptură), ca și ale pictorilor: B. Șuvăilă, T. Brădean, R. Dăringă, L. Tudor, A. Romocean, Gina Hagiu, M. Velea (post mortem), G. Năpăruș, P. Lucaci, Serghei Niculescu, R. Petrescu, A. Costinescu, N. Blei, M. Colfeanu, Iacob Lazăr, A. Nedel, M. Cilievici și foarte mulți alții, pe care citările din memorie îi nedreptățeste omițându-i. Dar, ceea ce trebuie reținut din acest salon este, mai

întii, un semn al curajului, al îndrăznelii de a figura idei și simboluri ce până nu de mult păreau imposibil de atins și, în al doilea rând, impresia de lucru așezat, de efort temeinic și cum-pănit, în care mijloacele plastice par să fie respectate cu religiozitate, dând „cesarului ce-i al cesarului”. Pictura, mai ales, cred că se află într-un moment al reconsiderărilor stilistice, de odihnire a zelului novator ceea ce conferă un primat necesar definițiilor în planul viziunii plastice și al paletelor cromatice — elemente indispensabile ale expresivității artistice.

Un parcurs reconfortant ne oferă acest Salon de primăvară al artelor, în care nu puține sînt, totuși, tentativele de înviore a atmosferei prin contribuțiile mai tinerelor generații de artiști, pentru care însemnele plastice (și estetice?) ale viitorului sînt mai aproape decît cele ale tradiției.

Corneliu Antim

moda, altfel

Festivități (II)

In loc de MOTTO dar cu dragoste: „Eată relația audiențelor mele la palatul Tuilleriesilor, relație din care sunt obligat a omite multe părți de un mare interes, dar pe care convenențele politice actuale nu-mi permit a le publica («Aluzie la conspirația pusă la cale de Cavour, Principele Napoleon, Cuza și emigrații unguri din Apus — cu asentimentul lui Napoleon III — pentru a se provoca o răsccoală contra Austriei, în Transilvania»)”. VASILE ALECSANDRI, din „Călătorii — Mișuni diplomatice”.

Bardul de la Mircești, ca scriitor sau ca diplomat, minca din farfurii Sevres, bordate cu albastru-ceruleum, ca tacimuri i se oferea „Grand Surtout de Table”, adică **furculisioane** (el a zis-o!) turnate după ultimul răcnet al științei — procesul galvanic recunoscut și folosit, în sfîrșit!, cizelate de **exceleța excelențelor** tacimurilor, Christofle, bea din cristale de Veneția. Și poate, surzind unui „vis de tinerețe printre anii trecători”, își dorea să fie Victor Hugo și poate că tocmai în momentele în care folosea **verre mousseline**, gravată, monogravată și supergravată cu aur, versifica, sub influența baladelor populare românești, un stupid poem eroic al literaturii noastre, **Dan, căpitan de plai**. Eram în Europa, domnilor! Știam să mîncăm cu tacimuri elegante...!

Unul dintre memorabilele **banchete** date după Războiul Crimeii, a fost numit, în memoriile și **jurnale personale**, „banchetul surprizei”. Împăratul s-a ridicat, deodată, și a închinat în cinstea lui Marshal Canrobert și a lui Marshal Bosquet și i-a ridicat la cel mai înalt rang ofițeresc. Ce mai birfă a mai **filnțat...**!

Dar ce părere aveți despre **Dineul celor Douăzeci de Frumuseți**? El a inclus, cum era de așteptat, zece franțuzoaice: Ducesa de Persigny, Ducesa de Cadore, Ducesa de Montmorency, două Marchize — de Canizy și de Las Ma-

rismas, două Contese — de Pourtalès și de Montebello, două Baronese — de Bourgoing și de Pierrebouurg. Linia următoare: două rusoaice — Ducesa de Morny și Doamna Léopold Magnan; două italiene: Contesa Walewska și Doamna Bartholoni; o evreică — Baroneasa Alphonse de Rothschild; o scoțiană — Maréchale Canrobert; o creolă — Marchiza de Chasseloup — Laubat; o semi-americană — Prințesa Anna Murat; o semi-englezoaică — Marchiza de Galliffet; și o ungueroaică, Prințesa de Metternich, inclusă între „frumuseți” pentru **spiritul ei**. Și Împărăteasa, se înțelege, o spaniolă ce completa echipa.

În 15 august era Ziua Sf-lui Napoleon și după ce Împăratul primea felicitările, se oferea: ceai, înghețată, șerbete, cafea și specialități de patiserie.

Balurile erau de tot felul, **marile baluri de Stat**, balurile mascate, **micile baluri de Luni** (prima zi a săptămîinii) date de Împărăteasa, balurile pentru copii, în cinstea Prințului Imperial. În nopțile Marilor baluri de Stat, Place du Carrousel era iluminată de torțe și pe largile scări de onoare de la Tuilleries, sub încremenirea fătarnică a celor îmbrăcați în uniforme **resplendisante**, a celor falși nemișcați din Cent Gardes, oaspeții urcau spre Salonul Louis XIV, să salute suveranii, gătiți nevoie mare, „cum li-i rangul”. El cu panglica și steaua Legiunii de Onoare, Ea cu „REGENTUL”, pus pe undeva, pe piept, pe cordon ori pe diademă. Și Șeful Ușier țipînd la Cent Gardes, ca ăia să țipe mai tare: „Împăratul! Împărăteasa!” Și **quadrille d'honneur**, la început, apoi, mai tîrziu, cînd împărății nu prea mai dansau, cele două orchestre care **cîntau** muzica timpului, conduse de Waldeufel și Strauss (nu Johann), cîntau „Il Bacio”, „La Belle Hélène”, „La Grande Duchesse” și „Chilpéric”: „Puis, par un autre caprice, / On introduit Chilpéric / Près la grande ambassadrice, / Madame de Metternich”. Chiar și Bismarck știa să valseze. În 1867, în uniformă Sa albă, la vîrsta de cincizeci și trei de ani, avînd-o parteneră pe seducătoarea Doamnă Carette, a valsat pentru ultima oară. „It was the last Waltz with...” Și-au venit alții și pe ulița noastră...

Corina Cristea

tele-Imaginea

Să vezi și să nu crezi

In a treia zi de Paști la Televiziunea Română s-a produs o mirune. Am putut vedea pe micul ecran, e drept, la o oră și o emisiune (în fața națiunii: partidele politice) nu foarte adecvată, imagini din Piața Universității. Luna aprilie 1990. Imagini filmate într-o după-amiază obișnuită din acele zile cînd toată țara era informată și îngrozită de aceeași TVR că în Piața Universității se întîmplă fapte reprobabile, antisociale, imorale etc., etc. Bișnițarii, lumpenii, lombrosienii umpleau ecranul un minut-două, vreme în care comentariile, știm noi cui, ne lămureau asupra „caracterului real” al celor ce se găseau acolo, zi de zi, seară de seară. Arta detaliului a făcut progrese uimitoare prin intermediul TVR și este păcat că nu s-a acordat un premiu național pentru „cea mai credibilă minciună” celor care au știut dinainte ce vor, cînd filmau secvențele din locul cu pricina.

Imaginile furnizate de astă dată făceau parte din normalitate. Oameni ca toți oamenii, o mulțime liniștită, atentă la ce se spune, poate un procent îngrijorător de mare de intelectuali (sau așa păreau), așa a fost să fie. O mulțime, nici fanatizată, nici plătita. O mulțime care avea un singur „păcat” — nu era fesenizată. Dacă ar fi fost cel puțin împarțial din partea instituției naționale de transmitere a informațiilor către public, T.V.R.. Dar nu erau și știți Dvs. ce a ieșit pînă la urmă.

Apariția pe ecran a domnilor Nica Leon sau Marian Munteanu într-o emisiune de „dezbateri” poate fi considerată de bun augur dacă nu pentru democrația noastră originală măcar pentru televiziune. Dacă tot au avut norocul să scape cu viață, violența exercitată asupra lor își are izvorul în dezinformarea sistematică pe care a practicat-o aceeași T.V.R. în primăvara trecută, este de la sine înțeles că nici nu mai contează norocul de a se afla în mod normal în fața camerelor de luat vederi.

Nu mai contează pentru ei, însă, con-tează enorm pentru televiziunea română. Prezența normală a acestor domni, alături de stimabili reprezentanți ai altor formațiuni politice ori ai ziarului de partid Azi să însemne o dezmeticire a conducerii televiziunii în sensul că s-ar putea să-și dea seama că este un instrument național de informare nu un instrument partizan de dezinformare?

Să ne aducă primăvara aceasta ceea ce nu ne-a adus primăvara trecută? Să asistăm la normalizare, la democratizare măcar în acest domeniu, al ști-rilor?

După o clipă de euforie mi-am venit în fire. Știindu-i pe vechii cavaleri ai manipulării exact în același loc în care erau și în primăvara trecută mi-am zis: să vezi și să nu crezi. S-ar putea să asistăm, în fapt, la o nouă campanie de intoxicare cu apă de trandafiri, ca să nu simțim mirosul greu al sărăciei și cel acru al derutei. Un fel de a ne spune, „ce mai vreți, bă, uite că i-am dat și pe ăștia pe bune, după un an, pe la ora cinci jumate, la emisiunea «Ferește-te de măgăruș» dar se cheamă că i-am dat”. Cam așa poate arăta și viitorul guvern de uniune națională.

Eugen Uricaru

Farmecul desuet al locurilor comune

S cãldat în lumina chloarã a neoanelor ceaușiste (na, cã le-am zis-o!) și îmbãlsãmat de parfumurile dubioase ale micii bișnițe din Pasajul Universității, agresat — ca-n fiecare dimineață — de țipetele castrate ale vânzãtorilor de ziare parodiindu-și rutina, poate cã n-aș fi dat șapteșcinci de lei pe o destul de recentã și foarte oarecare reeditare din Jean d'Ormesson în eterna „Livre de poche”, dacã dintre filele cãrții n-ar fi cãzut o la fel de anodinã ilustratã cu San Marco. Toatã aceastã combinație stupidã și enervantã — oamenii ieșind grãbiți de la vechiul privatizat și încheindu-se la șliț pe scãrile ce dau spre Muzeul de Istorie a Bucureștiului, caricaturile de buchiniști zgribuliți, cu eternul Șogun și dicționarele pestrițe și „Globus”-urile desperecheate, tarabele cu presã nevãndutã de o sãptãminã, rarele femei frumoase rãtãcite în mulțimea de țigãnci duhnind a cort pe sub geaca de blugi, polițaii flanând abulici printre cetățenii indobitociți de cotidian — n-ar fi avut nici un sens pentru mine dacã, din cartea ce se cheamã (parodic? nu știu încă) **L'amour est un plaisir**, n-ar fi cãzut pe jos o vedere din Veneția („Alba, Bacino S. Marco — Bassin de S. Marco à l'aube — S. Marco Basin. The Dawn — H. Markusdöck. Sonnenaufgang”) și dacã Noëlle nu i-ar fi scris lui Joëlle trei rinduri

tandre și simțite: „Je t'envoie des milliers de baisers de Venise ou je pense très fort à toi. À bientôt!”. Plonjasez dintr-odatã în miezul ascuns al unei situații de comunicare. Mã gîndesc cã ilustrata valoreazã pe puțin 50 de lei, mai adaug 25 pentru carte (cît pentru un „Globus” la grãmadã, cumpãrat de la un vânzãtor plictisit și nepriceput, de pildã **Trei femei de Musil**, pentru care m-a invidiat pînã și marele Mãdãlin, number one al adevãraților buchiniști din Pasaj) și tirgul s-a fãcut. Cu douã bancnote devalorizate am luat o carte foarte probabil proastã și o cartolinã care, poate, va fi fost mesajul de amor al unei lesbiene aflate în vacanță cãtre percheea ei din 06220 Golfe Juan, France...

Intimplarea n-are nici un sens, sau nici unul, în afarã de cel pe care-l au locurile comune care-ți permit brusc sã ai revelația kitsch-ului agresiv din care inima noastrã se plãmãdește cotidian cu acribe de filolog (în sens etimologic) al talciocului (existențial, biografic, bibliografic și... poftim de mai strîmbã din nas!). Drapat în tînguiala mea retoricã precum într-un kimono de karate kyokushinkai — deja începuse sã-mi parã rãu de bani —, m-am apucat totuși sã frunzãresc volumașul cu un interes pe jumãtate profesional, pe jumãtate sentimental. Sentimental în mãsura în care, aidoma președintelui nostru și a lui Teodor Mazilu, și

eu am fost cîndva la Veneția. Frumos e în septembrie la Veneția! Gondole, grupuri compacte de englezoaice bãtrîne, restaurante scumpe, saci de gunoi coboriți pe sfori noaptea în fața caselor, vânzãtori ambulanți (africani) de poșete de piele, vapor-hotelu'ãla uriaș cu mii — dar ce zic eu mii? milioane! — de luminițe sclipind pe ei, pliante cu toate minunãțiile artistice, pizza la preț turistic, zeci de cupluri în care ea nu numai cã ea e mai tinãrã și mai sexy, ci și evident mai înaltã, uriașã parcare în care se repetã periodic, la megafon, anunțuri în limbile popoarelor civilizate și, în sfîrșit, Piața San Marco, cu principalul ei edificiu aflat iremediabil în renovare. Mãi, dragã...

Iubirea-l o plãcere, deci! Adicã, deci: „Nimic nu se pierde dacã viața e transfiguratã în artã. Nici iubirea, nici tristețea, nici ura, nici plictiseala” (p. 212) — scrie Philippe, personajul — (viitor) autor, ce-și propune consemnarea vacanței tragice a grupului de patru prieteni, tocmai pentru cã „cercul sã se închidã” și „toate sã capete un sens”, cu toate cã e conștient cã „nimic nu epuizeazã viața, universul, nu-i explicã pe oameni”. Trei tineri bãrbați, total diferiți, devin marionetele unei și mai tinere femei, o puștoaicã aproape (19 ani). Bénédict e iubeste viața cu intensitatea tinereții conștientã de frumusețea ei și cu certitudinea bunãstãrii materiale pe care i-o oferã o avere îndestulãtoare. Epicureanismul ei capãtã semnificație, se actualizeazã doar cãlãtorind, epuizînd locuri și sentimente, devorînd senzații, sfidînd pragmatismul mărunt. Iatã de ce va propune celor trei bãrbați o vacanță de douã sãptãmini în Provența și pe Coasta de Azur. Simplul fapt cã ideea i-a trecut prin minte preț de o secundã e suficient pentru a unifica patru voințe distincte: Gilles este deja logodnicul ei și cinismul sãu dezinvolt nu-i mascheazã foarte bine obedița. Jacques, brunetul viril și atrãgãtor, deși cu o minã nepulnicioasã încã de la naștere, complexat de sãrãcie, admirator al lui Trotski, este prea slab în fața puștoaicei senzuale pentru a rezista tentației, cu toate cã face tot posibilul ca sã-și contrazicã, sfideze

și contrarieze companionii la tot pasul. Philippe, reflexivul grupului, tocmai a fost concediat din postul sãu de funcționar — întunecimea biroului oricum nu-i convenea deloc — și este dispus sã-și îngãduie un ultim moment de respiro înainte de a se apuca de altceva. În fine, Bénédict e conștient de puterea ei și nu face decît sã și-o exerseze în exercițiul nobilei inutilitãți care este prietenia. O suitã de nedeterminãri angoasante ale tuturor și obsesia, pe care fiecare și-o rezolvã altfel, a actului gratuit completeazã motivația de grup a acestei aventuri. (Sã nu uitãm cã volumul a fost scris de Jean d'Ormesson cîndva pe la crepusculul existențialismului...)

Sub soarele torid al Sudului, cei patru devin, pe rînd, victimele iluziei de reciprocitate. Atît de mult, uneori, încît ajung sã doreascã a trãi unul prin celãlalt, de nu prin celãlãți. În momentul în care, însă, femeia alege — și alesul va fi „paradoxal (?)”, Philippe —, întreg eșafodajul se prãbușește. Jacques își gãsește confirmarea obsesiilor și a prejudecãților, chiar; Gilles, practic, se sinucide, plecînd într-o cursã nebunescã de inot, fãrã linie de sosire, nici punct de întoarcere; noul cuplu, Bénédict-Philippe, nu dureazã decît o dimineață — e drept una de contopire totalã, pe apã și pe nisip. Gama voluptãților este ca și epuizatã și, oricum, devine inexpressivã în fața noastrã...

Recitînd acest rezumat, constat cã nu m-am putut apropia de materia așa-zicînd solarã a cãrții. De vinã poa' sã fie și imaginea de pe cartolinã, în care aburii lãptoși ai dimineții învãluie totul mai degrabã în ceață, refuzînd, deși presimțînd, explozia luminii. Tot așa de bine, însă, nici episodul achiziționãrii ei nu prea mi-a venit la inimã, scîrbît deodatã de promiscuitatea acestui comerț cu de toate (cãrți, reviste, țigãri, „podoabe” și, chiar, nevoi fiziologice), ce se practicã în subteranele respective. Hotãrît lucru, n-o sã mai scriu despre cãrți cumpãrate din Pasaj...

Dan-Silviu Boerescu

Gبران, profetul

Î ntr-o piață literarã dominatã de apariții comerciale, mai ales în domeniul traducerilor, publicarea unei traduceri de poezie, de mare și adevãratã poezie, este un eveniment care nu poate trece fãrã a fi consemnat. Așa trebuie consideratã apariția unei noi ediții a **Profetului** lui Gibran Khalil Gibran, într-o frumoasã versiune româneascã și cu confratern înțelegãtoarea prefațã a poetului Radu Cãrneci, în colecția „Miracol” a editurii Orion.

Scriitor de mare vogã în Occident, Gibran este aproape un necunoscut la noi. El s-a nãscut în decembrie 1883 în Liban, Creștin maronit, a emigrat de mic, împreunã cu familia, la sfîrșitul secolului trecut, în Statele Unite, revenind în țarã doar pentru studii și cãlãtorind de mai multe ori în Europa. Consacrîndu-se de tînãr literaturii și artei, cãci a fost și un pictor apreciat, el a intrat în chip firesc în mișcarea scriitorilor arabi aflați în emigrație în cele douã Americi, numitã convențional „școala siro-americanã”, foarte puternicã și numeroasã pînã la primul rãzboi mondial. În acest mediu — de „dezrãdãcinați” cum spune un critic arab — el s-a afirmat prin cîteva culegeri de versuri și de povestiri în limba arabã, consacrate mai ales vieții necãjite a țãranului libanez, pe care „spiritele revoltate” (**Spirite revoltate** este titlul unui volum din 1901) încearcã sã-l elibereze de superstiții, sãrãcie și nedreptate. Dupã primul rãzboi mondial, Gibran scrie mai mult în englezã și-și cucerește o faimã îndreptățitã de gînditor, eseist și poet mai ales prin volumul de prozã poeticã **Profetul** din 1923. A murit foarte tînãr încã, în 1931.

Prima întîlnire a cititorilor români cu opera sa are loc încã din 1939, cînd preotul sirian Emil Muracade — aflat la studii la București — publicã în Con-

vorbiri literare traducerea unui poem în prozã. Tot Emil Muracade publicã în 1944 o plachetã cuprinzînd cîteva versuri și proze traduse din arabã. Aceastã inițiativã nu are încã nici un ecou și nici o urmare imediatã. Prima traducere reprezentativã din opera lui Gibran apare abia în 1983, ca o urmare indirectã a comemorãrii autorului în cadrul aniversãrilor UNESCO: **Profetul**, tradus de Radu Cãrneci în colecția „Cele mai frumoase poezii”, cu peripetii și greutãți pe care le aflãm abia acum, din prefața noii ediții, apãrutã dupã ce în 1989 se publicase în „Biblioteca pentru toți” o selecție din povestirile primei sale epoci de creație, în arabã; **Aripile frînte**, volum tradus și prefațat de Daniela Buburuzan. În acest context, reeditarea traducerii lui Radu Cãrneci este destinatã nu numai sã certifice succesul cãrții în rîndul cititorilor noștri, ci și marea lor disponibilitate pentru o literaturã de o profundã inspirație eticã, o literaturã a iubirii și înțelegerii care atinge cele mai adînci fibre ale umanitãții din noi.

Cele cîteva cãrți scrise în ultimul deceniu al vieții lui Gibran și cu deosebire **Profetul**, consideratã de critica arabã și europeanã capodopera întregii sale vieți, reprezintã a treia și cea mai generoasã vîrstã a creației sale. Dupã o primã epocã, în care povestirile sale împãrtășesc revolta scriitorului în fața nedreptãții unor existențe chinute, supuse tuturor mizeriilor și rãutãții oamenilor, trãgîndu-și sevele din experiența vieții sale în Liban; dupã o a doua etapã, în care revolta ia forma unei amãrãciuni generale, a unei ostilitãți față de om, ființã impurã și imperfectã, de care artistul se depãrteazã cu dispreț și silã ca eroul sãu Yusuf al Fahri din poemul **Furtuni** (este etapa în care începe sã scrie și în englezã; **The Madman**, **Nebunul**, e din 1918), a treia vîrstã a literaturii sale este aceea a revelației iubirii ca singurã speranță a salvãrii. Anunțatã în linii mari în cartea sa de poeme și parabole din 1920 **The Fore-runner** (Predecesorul), credința sa în posibilitatea izbãvirii individului prin

Nicolae Șchiopu — SESIA

dragoste de oameni și înțelegere își gãsește expresia cea mai înaltã în proza poeticã a **Profetului**. Al-Mustafa, profetul, nu e numai autorul însuși, el este omul care a reușit sã se elibereze singur de micimile sale, de defectele sale, de însãși condiția inferioarã a unei vieți legate de o realitate care îl înrãiește și-l micșoreazã. Omul nu se poate realiza cu adevãrat decît depășindu-și condiția spune Gibran: el nu poate avea decît dînd tot ce posedã, nu poate simți cu adevãrat bucuria decît acceptîndu-și partea de durere, de suferință, nu poate simți cã trãiește decît fiind conștient de proximitatea morții, cãci moartea nu este decît poarta spre o altã viață. Omul este fãcut din bine și din rãu — cum în Dumnezeu se aflã și Isus și Iuda — și el singur se poate desãvirși, eliberîndu-se de ceea ce este impur în el prin renunțare și dragoste.

Într-un lung lanț al poeziei care, la arabi, se învecineazã îndeaproape cu profetia și în concurență facultãțile vizionare (mulți poeți arabi s-au crezut ei înșiși poeți), iar unul dintre cei mai mari poeți al epocii abbaside a rãmas cunoscut sub porecla de „Cel care se pretinde profet”: Al-Mutanabbi). Gibran este cel din urmã apostol romantic al lirismului ca religie a omului,

forță izbãvitoare de imperfecțiunile din noi înșine și singura speranță posibilã într-o lume mai bunã și mai umanã.

Complexã, contradictorie, reprezentînd un punct de întîlnire al mai multor tradiții și influențe, opera lui Gibran și **Profetul** în chip special nu pot fi cu ușurință înțelese fãrã referirile absolut necesare la partea arabã a creației sale și la ascendențele ei pe acest teren. Stilul ei incantatoriu și inspirat nu este fãrã precedent în literatura arabã și nici mesianismul sãu, care poate fi apropiat de poezia lui Blake, dar cu greu de „tradiția orientãlã sufii”, aceasta fiind ea însãși redevabilã, s-a presupus, unor influențe creștine care se manifestã în concepte specifice, iar **Profetul** ar putea fi doar metaforic consideratã „o strãlucitoare izbîndã a literaturii... arabe în general”, fiind scrisã în englezã și literatura arabã neducînd lipsã de opere strãlucitoare. **Profetul** trebuie înțeleasã ca o operã aparte, ieșînd dintr-o experiență irepetabilã, dramaticã întîlnire între douã tradiții și douã lumi cu propriile lor valori îngemãnate în destinul unui dezrãdãcinat de geniu, profet al unei umanitãți viitoare.

Mircea Anghelescu

PENDULUL LUI FOUCAULT

unde trebuia să vină Agliè, vrea să-l provoace pe unul din ei, și el nu izbutea să înțeleagă pe care, și ea îl întreba dacă e paranoic.

După Uscio încercaseră o trecere și, traversând un sătuc care părea să fie într-o duminică după-masa în Sicilia și pe vremea Bourbonilor, un ciine mare negru se postase de-a lungul șoselei, ca și când n-ar fi văzut niciodată un automobil. Belbo îl lovise cu apărătoarea din față, părea un lucru de nimic, în schimb, de cum coboriseră își dăduseră seama că bietul animal avea abdomenul roșu de sînge, cu anumite chestii ciudate (organe, mațe?) care ieșeau afară, și gema făcînd clăbuci la gură. Cîțiva săteni se adunaseră, s-a creat o adunare populară, Belbo a întrebat al cui era ciinele, avea să dea bani, dar ciinele nu avea stăpîn. Reprezenta poate zece la sută din populația aceluia sătuc părăsit de Dumnezeu, dar nimeni nu știa cine era, deși toți îl cunoșteau din vedere. Cineva spunea că trebuia să-l găsească pe plutonierul de carabinieri, care să-i fi tras un glonț, și gata.

Îl căutau pe plutonier, cînd venise o doamnă care se declarase zoofilă, iubitoare de animale. Am șase pisici, spusesese. N-are nici o legătură, spusesese Belbo, asta este un ciine, acum e pe moarte și eu mă grăbesc. Ciine sau pisică, e nevoie de puțin suflet, spusesese doamna. Nu era de găsit plutonierul, trebuia mers după cineva de la protecția animalelor, sau de la spitalul din satul vecin, poate că animalul scapă.

Soarele îi ardea pe Belbo, pe Lorenza, pe ciine și pe toți de față și nu mai apunea, Belbo avea impresia că ieșise în izmene dar nu izbutea să se dezmeticească, doamna nu se lăsa, plutonierul era de negăsit, ciinele continua să singereze și să geamă cu scheunări jalnice. Schelălăie, spusesese Belbo prudent, și doamna spusesese sigur, sigur că schelălăie, suferă bietul ciine, și dumneavoastră nu puteați fi mai atent? Satul căpăta treptat o toț mai mare

densitate demografică, Belbo, Lorenza, ciinele deveniseră spectacolul acelei duminici triste. O fetiță cu o înghețată se apropiase și a întrebat dacă ei erau cei de la televiziune care organizează concursul pentru mis, Apeninii Liguri, Belbo i-a spus să plece numaidecît că altfel o face ca pe ciine, fetița izbucnise în plîns. Venise un doctor de circumscripție spunînd că fetița e fiica lui și Belbo nu știa cine era el. Într-un schimb rapid de scuze și prezentări reieșise că medicul publicase un Jurnal al unui medic uitat de țară la celebra editură milaneză Manuzio. Belbo căzuse în

cursă și spusese că el era un tip important la Manuzio, doctorul voia acum ca el și cu Lorenza să vină să ia cina la el, Lorenza se agita și-i dădea coate în coaste, uite așa o să ajungem să ne dea la ziar, amanții diabolici, nu putea să tacă din gură?

Soarele continua să ardă cînd clopotnița suna de compienă (sîntem în ultima Thule, comenta Belbo printre dinți, soare timp de șase luni de la miezul nopții la miezul nopții, și mi-am terminat și țigările), ciinele se limita să sufere și nimeni nu-l mai băga în seamă, Lorenza spunea că avea un atac de astm, Belbo era acum sigur că cosmosul era o eroare a Demiurgului. Și în sfîrșit avusese ideea că ar fi putut să plece cu mașina să caute ajutor la centrul cel mai apropiat. Doamna zoofilă era de acord, să plece și să se grăbească, într-un domn care lucra la o editură de poezie avea încredere, și ea îl iubea foarte mult pe Marino Moretti. Belbo pornise și depășise cu cinism centrul cel mai apropiat, Lo-

renza blestema toate animalele cu care Domnul spurcase pămîntul, de la prima pînă la a cincea zi inclusiv, Belbo era de acord dar el cuteza să eritice și opera celei de a șasea zile, și poate o dihna dintr-a șaptea, pentru că găsea că era duminica cea mai nenorocită pe care o avusese vreodată.

Începuseră să traverseze Apeninii, dar pe cînd pe hartă părea ușor, pierduseră pe drum multe ore, trecînd de Bobbio și către seară ajunseseră la Piacenza. Belbo era obosit, voia să stea cu Lorenza măcar la cină și-și luase o cameră dublă în unicul hotel liber, aproape de gară. Cum se duseseră sus, Lorenza spusesese că într-un loc ca acela n-avea să doarmă. Belbo spusese că ar putea să caute altceva, să-i dea timp să coboare la bar să bea un Martini. N-ai găsit decît un coniac național, se întoarsese în cameră și Lorenza nu mai era. Se dusese să ceară informații la recepție și găsisese un mesaj: „Dragule, am găsit un tren grozav spre Milano. Plec. Ne vedem saptămîna ce urmează.”

UN MINUT DE POEZIE

Azi, poezie chiliană: MIGUEL ARTECHE

Sufragerie

In casă, doar trecutul mai rămîne.
Absența imbecisește haina fir cu fir.
În sala goală beau dintr-un potir
pe care vîntul o să-l facă mici fărîme.

Timpul alungă, de pe soclul gol,
urme de miini. Ani se agită
peste fața de masă. Stă sleită
supa, în care vîrsta-nserie larg ocol.

Pe-această masă buchisese TRECUT.
Sînt miini ce-au fost cîndva, mulțimea
ce-n jurul golului vibrant o fi șezut.

Cînd capul mi-l ridic și-mi ascuț fterni,
adulmec zilele de ieri, apoi în sinea
mea mă-nțînesc cu vîrsta și cu gerul.

Cafenea

Te-ășezi în cafenea, te-nțrebi ce zi e,
ce an, habar nu ai, ridici din umeri
sau ceștile date pe git le numeri.

Ți-e casa ochiului și hămesită și pustie.
Te-ășezi în ziua ta de ieri, iar ceașca
rece

tremură, mișcă. Prin lumina vie,
moartea în strai de franțuzoalcă trece
și molfăie, de una singură, melancolie.

Auzi din cafenea cum riu-și poartă
apele, zgomotos; apoi, risipa
a nu știi ce: poate-i chiar clipa

aceasta. Lași în cafenea
ceașca golită, căreia, prin toartă-l
șuleră vîntul. Nimic altceva.

Birt

Acest domn mestecînd, — fîră tăgadă,
mă mișcă. Stă-ntr-un punct din
proprîia-i frunte
și meditează la apusul ieri, de unde
revine domnul asta prin zăpadă.

Tușește, se ridică, îmi suride
ca orice domn sosit dintr-un trecut
să-și caute scaunul unde i-au căzut
frunzele moarte și-un ceasornic-gîdc.

Mă cercetează lung, cu o străină
curiozitate. Dă să mă salu'e
dași schimbă gîndul. Și suspină.

Bietul bătrîn, cu miinile-amîndouă
comunică prin bezna orei nouă
nesașul supel lui făcute.

Traduceri de
Mihai Cantunari

GRAHAM GREENE

CĂPITANUL ȘI INAMICUL

(fragment) (Urmare din numărul trecut)

— Presupui cam prea mult. Ți-am mai povestit cum, după evadarea mea, cînd am coborît din Pirinei la vale, am dat peste o minăstire. Acolo n-am fost întrebat de nici un act de identitate, călugării nu s-au dus la poliție — se îndeletniceau, firește, cu o sumedenie de lucruri prostești, însă erau niște oameni de treabă, în orice caz se purtau bine cu mine. Cînd nu ești tu însuși un om bun din fire, îi respecti pe cei buni cu adevărat. Aș prefera să mor lîngă un om bun. Un om bun ține să te învețe tot felul de prostii, iar un om rău te învață adevărul, dar unde naiba e deosebirea în clipa cînd mori? Nu-s eu omul care să-l învăț pe băiat prostii. Lăsa-l să citească Biblia și să o judece singur. Eu o să-l învăț geografia.

— Mai sînt și limbile străine. N-aș vrea ca băiatul meu să fie mai ageamiu decît alții.

— Bravo, Liza! De data asta, ai spus-o!

— Ce anume am spus?

— „Băiatul meu” — pînă acum n-ai mai spus niciodată cuvîntul asta...

— Păi; într-un fel, cred că și este băiatul meu!

— Cît despre limbi, nu-i nici o problemă, Liza. Poți să-i cumperi niște plăci de gramfon — Germana fără efort, sau Spaniola... Întîmplarea face să cunosc cîte ceva din amîndouă aceste limbi, știi și tu care-i cauza. Aș putea deci să-l ajut puțin...

Așa se face că am avut norocul să scap, vremelnic, de școală și să încep un soi de educație particulară. Lecțiile primite nu erau prea frecvente — ele depindeau de timpul liber al Căpitanului, care era foarte adeseori absent. Lecțiile astea aveau un caracter oarecum secret, ceea ce le făcea cu atît mai atrăgătoare: pentru a evita ca vecinii să dea de știre autorităților, mă prefăceam că mă duc la școală la orele obișnuite și mă grăbeam să mă întorc pe ascuns, ca să asist la lecțiile predate în odaia mea. Astfel, fără să-mi dau cu adevărat seama, o și pornisem, cu mo-

densitate demografică, Belbo, Lotanului...

Nu-mi amintesc prea multe lucruri despre lecțiile de limbi străine; am doar vaga impresie că dascălul meu, Căpitanul, se descurca mult mai bine în germană decît în spaniolă, poate unde petrecuse un timp mai îndelungat în Germania, ca prizonier, decît în Spania, ca evadat, — cel puțin așa pretindea. Lecțiile de geografie erau influențate de aceeași împrejurare: erau niște lecții datameiate pe experiența unui călător silit să voiajeze în condiții oarecum ieșite din comun și erau, poate, tocmai de aceea, mai vii decît lecțiile superficiale predate de un profesor ce-și extrage informațiile din surse de a doua mînă.

Voi încerca să reconstitui o parte dintr-o lecție tipică de geografie.

— Dacă ai vrea să te duci din Germania în Spania, cum ai proceda? mă întrebă Căpitanul.

— Aș lua avionul, îi răspundeam.

— Nu! Ar fi contrar regulilor. Noi jucăm un soi de joc. Ca „Monopoly”, de pildă. În jocul asta al nostru, trebuie să umbli pe jos, fiindcă e război.

— De ce nu cu mașina?

— Pentru că n-ai mașină.

Încă mă mai gîndeam la automobilul lui: mă întrebam dacă și-l cumpărase, iar dacă da, de unde făcuse rost de bani? sau procedase cumva la fel ca în cazul aceluia prinț la care-mi oferise somon afumat?

Îmi cumpărase un atlas școlar, pe care-l ținea deschis în fața mea.

Cred că era bucuros să constate că știam să citesc binișor o hartă, cu toate simbolurile și culorile ei, reprezentînd rîuri, căi ferate, sau munți.

— Îmi închipui că aș trece în Franța.

— Nu, n-ai trece: Franța e sub ocupație străină: Sînt nemți peste tot!

— În Belgia? mai încercai eu.

— E ceva mai bine. Și acolo sînt nemți, dar ți s-a indicat o adresă, uite! O casă sigură. Cam ca subsolul asta al

nostru. Într-un oraș numit Liège. Caută pe hartă Liège!

După ce-mi silabisii numele orașului, l-am găsit pe hartă, deși continuam să mă simt cam dezorientat.

— De ce să mă duc tocmai în Spania?

— Pentru că-i o țară neutră. Și apoi, de acolo poți pleca în Portugalia, iar după aceea în Anglia. Unde-i Portugalia?

După ce am căutat puțin, am găsit și Portugalia pe hartă.

— Portugalia, îmi explică atunci Căpitanul, e de partea noastră, însă trebuie mai întîi să ajungi în Spania. Cum faci ca s-ajungi acolo?

Știînd că geografia era un fel de joc de-a războiul, începusem să-l joc cu o reală plăcere. Priveam cu atenție harta.

— Trebuie mai întîi să traversez Franța, în ciuda nemților.

— Așa e. În casa aceea sigură, vei găsi patru ofițeri de aviație, care se ascund ca și tine, precum și o fată tină și vitează — nu mai în vîrstă decît Liza. Ea te va însoți, pînă la Pirinei. Cu trenul. Pirinei sînt niște munți. Găsește-i!

Asta mi-a luat ceva mai mult timp, pentru că am confundat Pirinei cu Ardenii...

— Dar cum de nu ne opresc nemții?

— Fata are acte false pentru voi toți. Ceilalți vorbesc puțin franțuzește. Ori-cum, mai bine decît nemții. Tu, nu vorbești deloc franțuzește, iar ca să nu deschizi gura ea îți leagă fălcile c-un bandaj pătat de sînge — ai fost, chipurile, rănit de o bombă, așa le explică ea tuturor, zicîndu-le și că a primit sarcina să te însoțească. Cît despre ceilalți, zice că i-a întîlnit întîmplător, în tren, unde s-au împrietenit. Ajuns la Paris, îl traversezi fără probleme și schimbi apoi trenul, spre Tarbes. Și acum, găsește-mi orașul Tarbes, adăugă el, silabisindu-mi numele orașului.

Jucam doar un joc, pe care nu-l luam cîtuși de puțin drept un episod istoric. Nici pînă azi nu știu în ce măsură povestea Căpitanului era adevărată, știu doar că lecțiile sale de geografie îmi făceau multă plăcere, mai ales atunci cînd mă puneam să străbat Pirinei, noaptea, desculț prin zăpadă, pîndind plescăitul ciubotelor, patrulelor nemțești. Toate lecțiile de geografie pe care aveam să le învăț mai tîrziu mi s-au șters din minte, astfel încît chiar astăzi, ori de cite ori vine vorba de Spa-

nia și Portugalia, nu mi le pot reprezenta cu aceeași claritate cu care mi se înfățișează Germania de Vest, Belgia sau Franța; însă în Spania, lecția de geografie devenea uneori o lecție de istorie.

Căpitanul nutrea o mare simpatie pentru Drake și Sir Henry Morgan.

— Erau niște pirați, navigînd pe cele șapte mări, în căutare de aur, îmi explica el.

— Ce făceau cu aurul?

— Îl luau de la spanioli.

Îmi vorbea despre convoaiele de căruțe trase de catiri și încărcate cu aur, pe care spaniolii le trimiteau în Panama, de pe coasta Pacificului spre cea a Atlanticului (îmi arăta drumul pe hartă) și despre ambuscadele pe care li le întindea Drake.

— Erau hoți?

— Nu, doar pirați, îți repet!

— Și ce făceau Spaniolii?

— Se luptau vitejește. Aveau spirit sportiv.

— Erau omorîți oameni?

— Și în box mor oameni.

Căpitanul rămase tăcut un timp, absorbit de gînduri, apoi spuse:

— Hoții fură mărunțișuri, pe cînd pirații fură milioane.

Și adăugă, după o altă pauză de gîndire:

— Ai putea, cred, să-i socotești și pe hoți niște pirați, dar lipsiți de anvergură: n-au adică nici șansele, nici ocaziile de care se bucurau pirații...

Lecția din ziua aceea a fost întreruptă de numeroase pauze și de cîteva nume geografice. Cînd am încercat să-l fac să vorbească despre Portugalia, n-am izbutit — prea mă grăbeam. După o nouă pauză, îmi spuse:

— Dacă-ăș avea bani, mi-ar plăcea să mă duc acolo unde s-a dus Drake — în Panama și în toate ținuturile de unde venea aurul, deși Liza n-ar putea să fie fericită acolo, nu s-ar simți ca acasă. Totuși, poate că într-o zi...

În românește de Petre Solomon

ERATA

În articolul „În memoria Grahame Greene” din numărul trecut (15) a se citi, în rîndul 9: „pe atunci prefectul Nisei” (în loc de Marsilie).

UMBERTO ECO

PENDULUL LUI FOUCAULT

LORENZA PELLEGRINI

Lorenza Pellegrini este de fapt personajul central feminin al „fabulei” lui Eco. Simetrică într-un fel eroului masculin, Belbo, ea e erola feminină în jurul căreia se desfășoară o mare parte din ghemul narativ al romanului. Frumoasă și indiferentă, focoasă și indolentă, activă, ingenuă și trădătoare Lorenza este femela visurilor lui Belbo, iubita dintotdeauna, dorită până la obsesie și total inaccesibilă până la sfârșit, pe care o iubește și o întrevăde din copilărie și până la moartea sa tragică. Ea este Cecilia din povestirile cu partizani din 1943, pe care Belbo copil vrea s-o captiveze cîntînd la trompetă, ea este femeia excitantă și datg dracului din barul milanez al lui Pilade, care juca la flipper cu pubisul și sucea mințile tuturor în timpul mișcărilor studentești din anii '68, tîrfa neprihănită, la putain respectuase, ea este Sophia, misterul feminin al textelor medievale ocultice care suciseră mintea lui Belbo, ea este iubita adevărată care țipă de spaimă în scena finală cînd își vede iubitul spînzurat de pendulul din Conservatoire National des Arts et Métiers de la Paris. Țîpăt după care va fi injunghiată mortal.

Poate că cititorului care nu a parcurs întreaga lectură a cărții definiția noastră nu spune mare lucru. Dar poate (sperăm) că la sfîrșitul acestui serial din textul lui Eco, pe care ni l-am propus, lucrurile nu vor mai fi așa.

De altfel, după cum am mai spus, continuăm să prezentăm romanul prin eroii săi principali, portrete la care vom adăuga cîteva scene de ansamblu în care personajele să joace fiecare cîte un rol pentru edificarea poveștii.

Facem acest lucru nu numai pentru a folosi o schemă ca oricare alta, ci și cu un gând anume. Prezentînd o poveste prin portrete încercăm să dovedim valoarea literară a cărții, alit de contestată în mod unanim aproape pretutîndu unde cartea a avut totuși succes. De la Numele Trandafirului și pînă acum la Pendulul lui Foucault toată critica i-a reproșat profesorului de semiologie de la Bologna că n-a scris un roman, că toate astea au fost un experiment de intertextualism, că s-a jucat, că a construit o canava extraliterară pentru a-și expune o teză filosofico-existențială și așa mai departe. Cea mai bună dovadă spun ei, puzderia de scheme, de formule, de jocuri de cuvînte și de litere, enigmatice, rebusurile, cuvintele încruciate — excelente, se spune —, dar fără valoare literară. (Nu le-am reproduș aici nu numai intenționat, dar și pentru că mijloacele tehnice de reproducere lipsesc... deocamdată).

Traducătorul acestor pagini, care nu este nici critic literar nici (ferească Dumnezeu!) semiolog, nici nimic de felul acesta, ci doar un simplu și atent (pe cît a putut!) cititor al textului, a descoperit totuși că în toată această „cibernetică narativă”, cu capitole și paragrafe ca un text de lege, există o poveste. Și o poveste, fără pretenții de definiție, este narațiunea unei întâmplări care se petrece cu și între niște oameni, care sînt personajele. Întîmplarea, povestea, este autentică și dramatică, și personajele ei sînt oameni din zilele noastre care trăiesc și gîndesc ca și noi, care cîtim, oricît de ciudată ar fi anecdotică lor biografică.

Deci, neștiînd ce crede critica amintită că este un roman, traducătorul, socotînd că are totuși de-a face cu un roman (și chiar cu unul autentic!) a încercat s-o demonstreze, prezentîndu-i o poveste care înțeștează personajele într-o dramă care — e adevărat — surprinde pentru că nu a fost imaginată încă niciodată pînă acum. A reușit el oare?

P.S. Fragmentele de aici provin din capitolele 34 (din cartea a V-a, GEBU RAI) și 107 (din cartea a VII-a, NEZAH).

Pentru a nu tulbura nucleul istoric (al barului său) Pilade mai ținea încă un flipper model vechi, din acelea care par copiate din Lichtenstein și fuseseră cumpărate negreșit de la anticari. Dar alături, unde se îngrămădeau cei mai tineri, se aliniau alte mașini cu ecran fluorescent, unde planau cu grămada păsări răpitoare cu grămada, kamikadze ale spațiului extraterestru, sau o broască țopăia fără noimă emițînd niște orăcăieli în japoneză. Tot Pilade era acum o strălucire de lumini slăbite și poate că prin fața ecranului galactic trecuseră și curierii de la Brigăzile Roșii, cu misiunea de a face înrolări. Dar desigur că părăsiseră flipperul pentru că nu se poate juca cu pistolul la șold.

Mi-am dat seama de asta cînd am urmărit privirea lui Belbo care se fixa pe Lorenza Pellegrini. Am înțeles cam imprecis ceea ce Belbo înțelegea cu mai multă luciditate și ceea ce am găsit într-un file de-al lui, Lorenza nu e numită dar e clar că era vorba de ea: numai ea juca la flipper în felul acela filename: Flipper. Nu se joacă la flipper doar cu minile ci și cu pubisul. La flipper problema nu e și numai să lovești bila înainte de a fi înghițită de deschizătura mesei, și nici de a proiecta-o la jumătatea suprafeței de joc, ci de a o obliga să se îndrepte în sus, unde țintele luminoase sînt mai numeroase, sărînd de la una la alta, învîrtîndu-se zăpăcită și dementă, dar din proprie voință. Și aceasta se obține nu lovînd bila, ci transmițînd vibrații casetei de joc, și cu o dulceață de care flipperul să

nu-și dea seama și să nu ducă la tîit. Poți face asta numai cu pubisul, ba poți chiar și cu un joc de coapse, în așa fel încît pubisul în loc să lovească, să alunecă, fără să ajungă însă pînă la orgasm. Și mai mult decît pubisul, dacă șoldul se mișcă natural, fesele sînt cele care dau mișcarea înainte, dar cu grație, așa cînd avîntul ajunge la pubis să fie deja atenuat, ca în homeopatie unde oricît de multe sucusiumi a împus soluției și substanța a apucat acum să se dizolve aproape de tot în apa pe care-o adaugi încetul cu încetul, pînă cînd dispare aproape cu totul, cu atît efectul medicamentos e mai eficient. Și iată că din pubis un curent infinitesimal se transmite în casetă și flipperul ascultă fără să se nevrotizeze, bila se mișcă împotriva naturii, împotriva inerției, împotriva gravitației, împotriva violenței constructorului care o vrea cît mai năbădăioasă și îmbătută de vis movendi, și rămîne în joc pentru o vreme memorabilă și imemorială. Dar e nevoie de un pubis feminin, ca să nu interpună corpuri cavernoase între osul iliac și mașină, și să nu fie la mijloc materiale erectile, ci doar piele, nervi și os, acoperite de o perache de jeans și o furie erotică sublimată, o frigiditate malițioasă și dezinteresată adaptabilitate la sensibilitatea partenerului, un gust de a ațîța dorința fără a suferi de excesul celei proprii: amazoana trebuie să facă flipperul să înnebunească și să se bucură anticipat de faptul că după aceea îl va abandona.

Cred că Belbo s-a înamorat de Lorenza Pellegrini în momentul acela, cînd și-a dat seama că ea ar fi putut să-i promită o fericire de nedobîndit...

Nu vezi tu cîtu de acela care dă țircoale pe semănături și pe miriște?... Imi pare că el înfînde în jurul picioarelor noastre fine lanțuri magice... Cercul se strînge, e deja aproape.

(Faust, I, în fața ușii)
Ceea ce s-a întîmplat în timpul absenței mele și mai ales în ultimele zile înaintea sosirii mele, puteam să descifrez doar din filele-urile lui Belbo...

Lorenza îl ceruse s-o însoțească ducînd-o cu mașina pe Riviera, unde trebuia să treacă pe la o prietenă ca să ia nu știu ce, un document, un act notarial, o prostie care putea fi trimisă prin poștă. Belbo acceptase emoționat de ideea de a petrece o duminică la mare cu ea.

Se duseseră în locul cu pricina, nu am reușit să înțeleg prea exact unde, poate aproape de Portofino. Descrierea lui Belbo era făcută subiectiv, nu reieșeau din ea peisaje ci excese, tensiuni, descurajări. Lorenza își făcuse treaba ei în timp ce Belbo aștepta într-un bar, apoi își spusese că se puteau duce să mănînce pește într-un loc exact pe coasta mării.

...Se duseseră cu mașina pînă unde se putea, apoi merseseră mai departe pe acele poteci ligure de-a lungul coastei, înflorite și inaccesibile, și găsiseră restaurantul. Dar de cum s-au așezat, pe masa de alături de ei văzuseră un cartonaș care o rezerva pentru domnul Agliè.

Ca să vezi ce încercătură, spusese probabil Belbo. O urîă încercătură, spusese și Lorenza, nu vrea ca Agliè să știe că ea era cu el. De ce nu vrea? ce era rău în asta, de ce Agliè avea dreptul să fie gelos? Dar ce drepturi, e o chestie de bun simț, mă invitase să ieșim astăzi și i-am spus că eram ocupată, nu vreau să apar drept o mincinoasă. Nu apari drept o mincinoasă, erai cu adevărat ocupată cu mine, e un lucru de care trebuie să te rușinezi? Nu să mă rușinez, dar înu dai voie să am și eu regulile mele de delicatețe?

Plecaseră din restaurant și o luaseră din nou în sus pe potecă. Dar bruse Lorenza se oprise, văzuse că se apropie lume pe care Belbo n-o cunoștea, prieteni de-ai lui Agliè, spunea ea și nu vrea să fie văzută. Situație umilitoare, ea sprijinindu-se de un poduleț ridicat peste un povîrniș cu măslini, cu fața acoperită cu ziarul, ea și cînd ar fi murit de dorința de-a afla ce se mai întîmplă pe lume, el cu zece pași mai departe, fumînd ca și cînd ar fi fost din întîmplare acolo.

Comeseni lui Agliè trecuseră, dar acum, spunea Lorenza, mergînd mai departe pe potecă s-ar fi întîlnit cu el, care desigur avea să vină. Belbo spunea la dracu, la dracu, și dacă-i așa, ce? Și Lorenza îi spunea că nu avea nici o picătură de sensibilitate. Soluția, să se întoarcă la locul de parcare, ocotînd poteca, tîind peste stînci. Fugă gîltoare, pe o serie de terase bătute de soare, și lui Belbo i se rupsesse tocul unui pantof. Lorenza îi spunea că nu vezi ce frumos e așa, sigur că dacă o să continui să fumezi atîta o să îți se taie răsufierea.

Ajunseseră la mașină și Belbo spusese că mai bine se întorceau la Milano. Nu, îi spusese Lorenza, poate că Agliè e în întîrziere, o să ne încrucisăm cu mașina lui pe autostradă, el îți recunoaște mașina, uite ce zi frumoasă, să tîiem prin interior, trebuie să fie delicios, o să ajungem pe autostrada șoarelui și p să ne ducem să cinăm la Oltrepò Pavese.

Dar de ce la Oltrepò Pavese, ce însemna s-o ia prin interior, e o singură soluție, privește harta, trebuie să urcăm munții după Uscio, apoi să trecem peste tot Apeninul, să ne oprim la Bobbio și de aici să ajungi la Piacenza, ești ne bună, mai rău decît Hanibal cu elefanții lui. Nu ai sentimentul aventurii spusese ea, și apoi gîndește-te cîte restaurante frumoase găsim pe colinele alea. Mai înainte de Uscio e Manuelina care are douăsprezece stele pe ghidul Michelin, tot peștele pe care-l dorim.

La Manuelina era plin, cu o coadă de clienți care priveau mesele unde era adușă cafeaua. Lorenza spusese n-are importanță, urcînd cîțiva kilometri se găsește o sută de alte locuri mai bune decît asta. Găsiseră un restaurant, la două și jumătate, într-un sat infam, care după spusa lui Belbo și hărțile militare s-ar fi rușinat să-l înregistreze, și mîncaseră macaroane fierte și condimentate și carne conservată. Belbo o întreba ce se ascunde sub toate astea, pentru că nu era o întîmplare că-l pusese s-o ducă tocmai acolo

Traducere și prezentare
de Florin Chirișescu

Cotinuare în pag. a 15-a

bridge

Chestiune de mentalitate

Pentru un jucător de „popa-prostu” sau chiar de „septic”, bridge-ul e dacă nu o imposibilitate stupefiantă de genul girafel din anecdotă cel puțin o improbabilitate captivantă,

ca un cîștig mare la loz în pic. Nu se străduie să-l învețe dar ar vrea să-l joace. Și nu de puține ori îl și joacă. Spre nefericirea partenerilor și a jocului însuși. Față de mentalitatea de „pokerist” (despre care a fost vorba altădată), mentalitatea jucătorului de „popa-prostu” reprezintă o treaptă mai jos în practica jocului de bridge. Statistic, între amatorii de bridge (adică între cei care joacă bridge fără a avea calitatea de jucător în sensul pe care l-am atribuit noțiunii într-un capitol anterior) numărul jucătorilor de „popa-prostu” e mai mare decît al „pokeriștilor”, ceea ce face ca prezența lor la masa de bridge să fie greu de preîntîmpnat. Și mai greu e ca odată instalat, să fie scoși din joc. De ce?!

Pentru că au un foarte dezvoltat simț al imitației prin care pot induce în eroare. Nu multă vreme, desigur, suficiență totuși spre a compromite partida. Cînd sînt depistați timpuriu, lucrurile se simplifică în sensul că partenerul unui astfel de jucător va lua jocul pe cont propriu, nebăgînd pur și simplu în seamă licitația aceluia și nelăsîndu-l să cîștige contractul și să joace Ievata. Cînd însă descoperirea lui „popa-prostu” la masa de bridge e tardivă, lucrurile pot căpăta aspecte dramatice. Tot ce se poate face într-un atare caz e să limitezi dezastrul sau să provoci o inculpare a respectivului pentru o vină de joc din categoria aceluia care reclamă ieșirea din competiție. Astfel de prilejuri se ivesc oricînd la

un jucător cu mentalitate de „popa-prostu”, problema e ca tu, partener ocazional al acestuia, să fii dispus să iei taurul de coarne, cu alte cuvinte să scoți de la masa de joc știînd bine că odată cu el, vei ieși din joc și tu, cel puțin pentru o vreme. Asta e soluția cea mai bună și, în orice caz, cea mai sigură de eliminare a impostorului. Mă indoiesc însă că se vor găsi întotdeauna cei care, jucători veritabili fiind, să se sacrifice pe ei înșiși, fie și prcj de o partidă, pentru asanarea jocului. Bine-ar fi să mă înșel și indoiala mea să rămînă fără temel. Oricum, bridge-ul merită un astfel de sacrificiu, ca să rămînă curat și profesionist.

Laurențiu Ulici